

ISSN 2311-3413

№ 3

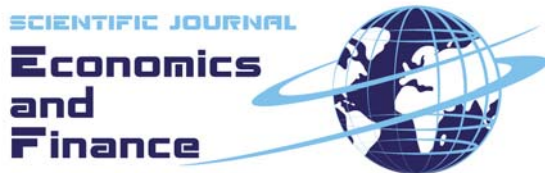
НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Економіка

і

2018 **Фінанси**

ЖУРНАЛ ВКЛЮЧЕНО ДО МІЖНАРОДНИХ НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗ:
РОСІЙСЬКОГО ІНДЕКСУ НАУКОВОГО ЦИТУВАННЯ (РИНЦ)
INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL
ULRICH'S PERIODICALS DIRECTORY

Дніпропетровськ
2018

Редакційна колегія:

- Атамас П.Й.**, кандидат економічних наук, професор (Дніпропетровськ, Україна);
Andris Denins, Dr.oec., Professor, Faculty of Economy and Management, University of Latvia (Rīga, Latvia);
Andrej Udovč, Doctor of Economic Sciences, Professor of Economics, Head of the chair for agrometeorology, agricultural land management, economics and rural development Biotechnical faculty, Univerza v Ljubljani (Slovenia);
Бабич В.П., д.э.н., профессор, председатель Всемирного ноосферно-онтологического общества им. В.И. Вернадского (Бостон-Харьков-Санкт-Петербург), действительный член РАННО, член Ассоциации русскоязычных ученых штата Массачусетс (Бостон, США);
Brezina Ivan, prof. Ing., CSc., Faculty of Economic Informatics, Department of Operations Research and Econometrics, The University of Economics in Bratislava (Bratislava, Slovakia);
Czempas Jan, Doctor Hab. in Economics, Professor, University of Economics in Katowice (Poland);
Довбня С.Б., доктор економічних наук, професор (Дніпропетровськ, Україна);
Dimitar Kanev, Doctor of Economic Sciences, Professor of Economics (Varna, Bulgaria);
Dr. Jerald L. Feinstein, DeVry University - Engineering Dean (Denver, Colorado, USA);
Kondrashihin Andrei Borisovich, Doctor Hab. in Economics, Professor, Institute of Economics and Law (branch) "Academy of Labour and Social Relations", Sevastopol;
Константин Савов Калинков, доктор економіки, професор (Варна, Болгарія);
Крамаренко Г.О., доктор економічних наук, професор (Дніпропетровськ, Україна);
Маюров Н.П., д.ю.н., профессор, заслуженный юрист РФ, почетный сотрудник МВД России, зав. кафедрой государственного и административного права Межрегионального института экономики и права при МПА ЕврАзЭС (г. Санкт-Петербург, Россия);
Мних М.В., доктор економічних наук, професор (Київ, Україна);
Окулич-Казарин В.П., доктор педагогічних наук, професор Академії Яна Длугоша в Ченстохові (Польща), MBA (NY), експерт в мотивації персонала;
Павлов К.В., доктор економічних наук, професор (Іжевськ, Російська Федерація);
Dr. Parikshat Singh Manhas, Ph.D, Professor (Jammu & Kashmir, India);
Паршина О.А., доктор економічних наук, професор (Дніпропетровськ, Україна);
Пелих С.О., доктор економічних наук, професор (Мінськ, Республіка Беларусь);
Pet'ko Lyudmila Vasylivna, Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor, Dragomanov National Pedagogical University (Kyiv, Ukraine);
Плаксієнко В.Я., доктор економічних наук, професор (Полтава, Україна);
Пліскановський С.Т., доктор технічних наук, професор (Дніпропетровськ, Україна);
Пуцько Б.М., доктор економічних наук, професор (Львів, Україна);
Ruta Šneidere, PhD., Docent (Rīga, Latvia);
Nada Vignjević-Djordjević, Doctor of Economic Sciences, As. Professor (Novi Pazar, Serbia);
Jarosław Jerzy Turlukowski, PhD in Law, Assistant professor Institute of Civil Law University of Warsaw (Poland);
Yoshii Masahiko, Doctor of Economic Sciences, Professor of Economics, Graduate School of Economics, Kobe University (Japan);
Хайдаров Н. Х., доктор економічних наук, професор (Республіка Узбекистан);
Шаталова Н.І., доктор соціологічних наук, професор (Єкатеринбург, Російська Федерація);
Дробязко С.І., кандидат екон. наук, доцент, професор РАЕ (Дніпропетровськ, Україна);
Карпенко Л.М., доктор економічних наук, професор (Одеса, Україна);
Лисенко Д.В., кандидат економічних наук, доцент (Москва, Російська Федерація);
Шевченко В.М., кандидат наук з державного управління (Дніпропетровськ, Україна)

Матеріали публікуються українською, російською та англійською мовами.

Статті проходять відбір, зовнішнє та внутрішнє рецензування.

Відповідальність за зміст статей та якість перекладу інформації на англійську мову несуть автори публікацій. Всі права захищені.

Повний або частковий передрук і переклад дозволено лише за згодою автора і редакції. При передрукуванні посилання на «Економіка і Фінанси» обов'язкове.

© «Economics and Finance», 2018

ЗМІСТ

Zhivka Mateeva LEGAL CHARACTERISTICS OF THE NEW "SINGLE SYSTEM OPERATOR" STATE ENTERPRISE ACCORDING TO THE ELECTRONIC GOVERNMENT ACT.....4	4
Латишева О. В., Мілявський М.Ю. ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ НОВИХ СВІТОВИХ ВИКЛИКІВ.....14	14
Попович О.В., Бондаренко О.М., Захарчук М.В. НЕОБХІДНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РІЗНИХ ГАЛУЗЕЙ ГОСПОДАРСТВА.....25	25
Пунько Б.М. КІБЕРНЕТИЧНА МОДЕЛЬ ІННОВАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ.....33	33
Роменська К.М., Алексєєва Л. О. УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ ПОТОКАМИ В СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ.....43	43
Світлична В. Ю. ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА: ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ ЗМІНИ.....49	49
Лебедєвич С.І., Клим Н.М. ДО МЕТОДИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АУДИТУ.....59	59
Передерієнко Н.І. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ.....65	65
Ovchar P. THE NEED IN REGULATION OF AUTOMOTIVE TRANSPORTATION IN THE NATIONAL ECONOMY SYSTEM.....75	75

CONTENTS

Zhivka Mateeva LEGAL CHARACTERISTICS OF THE NEW "SINGLE SYSTEM OPERATOR" STATE ENTERPRISE ACCORDING TO THE ELECTRONIC GOVERNMENT ACT.....4	4
Latysheva O. V., Milyavskiy M.Y. PROSPECTS OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE ARE IN CONTEXT OF NEW WORLD CALLS.....14	14
Popovich O.V., Bondarenko O.M., Zakharchuk M.V. NECESSITY OF USE OF FIXED ASSETS AT ENTERPRISES OF VARIOUS BRANCHES OF ECONOMY.....25	25
Punko B.M. CYBERNETICS MODEL OF INNOVATION-INFORMATION-INVESTMENTS OF DEVELOPMENT OF COUNTRY33	33
Romenska K.M., Alekseeva L. O. THE MANADGEMENT OF BUDGET FUNDS IN THE SOCIAL-CULTURAL SECTOR.....43	43
Svitlychna V.Yu. MONETARY POLICY: DETERMINATION OF ESSENCE AND TENDENCIES OF CHANGE.....49	49
Lebedevich S.I., Klym N.M. THE METHOD OF IMPLEMENTING THE EDUCATIONAL PROCESS ON THE ACTUAL PROBLEMS OF DEVELOPMENT OF THE ACCOUNTING AND AUDIT ORGANIZATION.....59	59
Perederiyenko N.I. MANAGEMENT OF FINANCIAL SUSTAINABILITY OF ENTERPRISES.....65	65
Ovchar P. THE NEED IN REGULATION OF AUTOMOTIVE TRANSPORTATION IN THE NATIONAL ECONOMY SYSTEM.....75	75

Zhivka Mateeva
Chief Assistan Professor, PhD,
University of Economics, Varna, Bulgaria

LEGAL CHARACTERISTICS OF THE NEW "SINGLE SYSTEM OPERATOR" STATE ENTERPRISE ACCORDING TO THE ELECTRONIC GOVERNMENT ACT

***Abstract.** State-owned enterprises play a significant role in the national economy. Despite mass privatization in recent decades, they still exist for economic, social and strategic reasons. The paper explores the specific legal status of the new "Single System Operator" State Enterprise as an independent legal entity with its rights and obligations in connection with its ability to perform public functions assigned by the state. Particular attention is paid to the content of the concept of the State Enterprise and its main features, thus giving a starting point for further research and useful comparisons.*

***Keywords:** concept; state-owned enterprise; legal entity; authorities.*

Introduction

Recently, there have been processes in which a large part of state functions in the field of legal services to citizens are given for management to state-owned enterprises. Despite the long wave of privatization over the recent decades, state-owned enterprises continue to exist for political, social and strategic reasons, remaining key players in verious countries, especially in network industries (Nikoletti G. and Scarpetta S., 2003; Florio M. and Fecher F. 2011, Florio M. 2013). The reasons for this may be different as concerns about the sustainability of investment, excessive prices charged to consumers by private concessionaires, problems of availability and quality of services, and more. (Florio, M. 2014). The State provides special and exclusive rights to specific enterprises entrusted with the operation of services of general economic interest. Such an enterprise is also the newly established under the Electronic Government Act (EGA) State Enterprise "Single System Operator" (SE "SSO").

The necessity of its establishment as an independent legal entity is due economically to the improvement of the institutional framework for e-government and optimization of the existing processes in the administration.

On the one hand, it is the lack of legally established mechanisms for horizontal coordination and prioritization of intervention in the field of e-governance. On the other hand, over the past 15 years, individual administrations conduct uncoordinated policies to electronize their services and build their own capacities and infrastructure serving mainly their own internal needs. It is certain that all this can cause duplication of infrastructure and systems in administrations, which, for the sake of sustainability, necessitates the introduction of basic requirements for the construction of all information systems and the provision of clear rules for allowing to the selection of

projects of electronic management (see Motives for a draft Law on Amendment and Supplement to the Electronic Government Act 502-01-96 / 23.11.2015).

The resumption of public enterprises is becoming a new opportunity for organization in the economy, ie. they can be important tools for promoting sustainable development (Bance, P. and G. Obermann 2015). The actuality of the development is also determined by the fact that in the Bulgarian legal theory there is not yet a complete study of the state enterprises.

The current paper focuses on the State Enterprise "SSO", seeking to analyze its legal nature for the purpose of defining it as a public entity. In order to achieve this the following main research tasks have been set out: 1) to clarify the content of the concept of "a public enterprise" on the basis of European directives and domestic laws, generalizing theoretical and practical summaries; 2) to clarify the nature of the State Enterprise by identifying the typical features characterizing it as a legal entity governed by the public law as well as its governing bodies.

The research methodology includes: 1) a semantic interpretation of the term used in European Union law and domestic law, and 2) a comparative analysis of the legal status of the State Enterprise and its distinction from other traders - public enterprises. The study is not exhaustive but provides a starting point for further research and useful comparisons.

1. The concept of a state-owned enterprise

With the adoption of the Act of Commerce 1991 (promulgated SG 48/18 June 1991) the legal framework of a state-owned enterprise was regulated in Chapter 9, entitled "Trader - Public Enterprise". This term refers to those commercial entities converted into commercial companies whose capital is owned by a public law body. The paradox in the term "public enterprise" consisted in the fact that the capital of these companies was always owned by only one body - the state or the municipality (Bozhkov, M. 2001, p.5). As the state or the municipality participates not as an ordinary body but as the bearer of public authority, as body of public law (Horozov, G. 1999, p.8).

The public sector, represented predominantly by public enterprises, is important because it provides the link between private and public interest (Maican, Ovidiu - Horia, 2013, p.90) and their status is not the same or identical throughout the European Union (Giorgio Stefani, 1968; Spiliotopoulos, E., 1966, Muhlenkamp, Holger. 2015). In accordance with our national legislation there are two types of public enterprise, depending on their legal form as commercial companies or not.

The Act of Commerce (AC) defines the company with state or municipal participation as a public enterprise. According to Art. 61 the state or municipal enterprise can be a sole proprietorship with limited liability or a sole joint-stock company. Here the legislator directly specifies the legal and organizational form of the enterprise in terms of a legal entity - a legal body. From the text of Art. 61 it can be concluded that a state or municipal enterprise is always a commercial company of the capital (Horozov, G. 1999, p.5).

Besides this kind of public enterprises Art. 62, para. 3 of the AC ensures the existence of those which do not have the legal form of commercial companies. They are formed by an Act. Thus, in 2016, the new state enterprise "Unified System

Operator" was formed in Chapter One "a", Section 2 of the Electronic Government Act (SG, issue 50 of 2016). This regulatory framework is the basis of the Strategy for the Development of e-Governance in the Republic of Bulgaria 2014-2020 aimed at transforming the administration from a fragmented and bureaucratic structure into an integrated, well-functioning unified system by providing modern high-quality public electronic services to citizens and business. The strategy ensures the integration of information processes with the aim of structuring the administration in accordance with the modern management technologies and the achievements in the field of information and communication technologies and its transformation into a digital administration.

Evaluation of the necessity of establishing the State Enterprise can only be done at a legislative level, as state-owned enterprises can only be formed on the basis of a special act for each of them. State-owned enterprises can not be formed on the basis of a regulatory act of a state body (Council of Ministers or a Minister). They do not have a unified legal and organizational form, and it is defined for each of them in the relevant law (Stefanov, G. 2015, p. 117). According to Art. 7 j of the Electronic Government Act the State Enterprise "SSO" is a legal entity with a main office in Sofia city.

In order to reveal and analyze the legal nature of the State Enterprise "SSO", it is necessary first of all to consider the concept of a "public enterprise". There is no legal definition for state-owned enterprises in our legislation, in contrast to EU law.

The legal definition is contained in Directive 80/723 of 29 July 1980, last amended by Commission Directive 2006/111 / EC on transparency of financial relations between Member States and public undertakings as well as on financial transparency within certain undertakings of 16 November 2006. According to Art. 2, sub. (B) of Directive 2006/111 / EC, "public undertaking" means any undertaking over which the public authorities may exercise, directly or indirectly, a dominant influence by virtue of their ownership of the undertaking, their financial participation therein or rules governing its activities. It is assumed that the public authorities have a dominant influence in relation to an undertaking when those authorities, directly or indirectly:

- hold the majority of the subscribed capital of the undertaking; or
- control the majority of the votes on shares issued by the undertaking; or
- can appoint more than half of the members of the administrative, governing or supervisory body of the undertaking.

This is a general concept in the Directive, which is used both for public and private enterprises (see consideration 4 of Directive 2006/111 / EC), to wit, it applies to each economic entity, irrespective of its legal form and type of financing. The main differences and peculiarities of public enterprises governed by public law, opposed to those governed by private law, are expressed in the following:

- they are created on the basis of a special law;
- as a rule, they belong to public authorities;
- they are restricted by law to consternate activities;
- they are not subject to insolvency proceedings;

- they are regulated by state authorities (Public undertakings and public services in the EU, working paper, EU Parliament, Directorate general for research W-21, 5/97).

It follows from the definition given in the Directive that the dominant influence of the public power is exercised independently the form of ownership, through the power to appoint governing bodies, which is considered to be the main criterion for the public undertaking (Bohinc, R. 1999, p. 242).

Item 42 of the Additional Provisions of the Public Procurement Act (PPA) gives a definition of a public enterprise that fully implements the terms of the Directive. Unlike other laws that put different content in the term "enterprise". For example, in item 9 of the Supplementary Provisions of the Public-Private Partnership Act, it is explicitly stated that "public enterprise" is the state-owned enterprise, established by the order of art. 62, para. 3 of the Act of Commerce and in item 10 of the same provisions of the law, is equal to the legal public body under the Public Procurements Law.

In accordance with item 43 of the Supplementary Provisions of the Public Procurement Act, a "legal public body" is a legal entity that meets the following conditions: (a) it is established for the specific purpose of meeting needs of general interest that have no industrial or commercial character; (b) it is financed more than 50% by State, Territorial or Local Authorities or other public enterprise organizations, or is subject to management supervision by those bodies; or has a governing or supervisory body, most of whose members are appointed by a public contracting authority under Art. 5, para. 2, item 1 - 14 of the PPA. In contrast to the European legislator, the Bulgarian legislator has adopted the terms of commercial or industrial nature as a category that characterizes the legal entity, and not the needs of public interest (Lilyan, Zl. 2009, p. 54). The satisfaction of public interest is the important point by which the EEC Court interprets the concept of a legal public organization in a broad sense and clearly emphasizes that the requirement, that an organization needs to be established with the specific purpose of meeting the needs of public interest without industrial or commercial nature, does not mean that this organization is obliged to meet only these needs (Lilyan, Zl., 2008).

The term "services of general economic interest" is not defined in the Treaty on the Functioning of the EU 2012 / C 326/01. Obviously it refers to conventional services such as postal, telecommunication services, provision of services in the transport sector which are not viable in themselves (Maican, Ovidiu Horia, 2013). The state has the absolute power to define services of general economic interest.

Separate laws treat state-owned enterprises as public sector organizations. According to Art. 1 of the Public Sector Internal Audit Act and Art. 2, para. 2, item 7 of the Financial Management and Control in the Public Sector Act state-owned enterprises under Art. 62, para. 2 of the CA are defined as public sector organizations.

The interpretation of the term used in Directive 2006/111 / EC and the domestic laws implies the conclusion that a public enterprise is the one on which the state directly or through its authorities exercises a dominant influence through ownership, financial security and management.

2. The legal nature of the State Enterprise "SSO"

The State Enterprise possesses all the distinctive features of a legal entity as a holder of rights and obligations as well as specific features. This follows from their unregulated legal and organizational form, as opposed to sole proprietorships with state ownership. It is therefore necessary to determine the legal status of these enterprises in order to clarify their rules, objectives and ways of organizing them. The purpose of this paper is to make an attempt to determine the minimum requirements which an enterprise must meet in order to qualify as a legal entity on public domain nature.

With regard to the interpretation of the term "public undertaking" it is necessary to clarify that in this case the State Enterprise "Single System Operator" has the following essential features:

- **an independent entity** whose owner is the state and which acquires rights and obligations on the basis of a special act, in other words which has the status of a state-owned enterprise under Art. 62, para. 3 of the AC established in accordance with the EGA. State-owned enterprises are almost always public property and are only sometimes established as autonomous institutions and sometimes as an integral part of public administration. In this case the Electronic Government State Agency will exercise the rights of the owner on behalf of the state and the Council of Ministers, as a collective body of the executive power, will have a decisive impact on the strategic objectives and significant decisions of the State Enterprise "SSO" (see Motives for a draft Law on Amendment and Supplement to the Electronic Government Act 502-01-96 / 23.11.2015). It follows that regulations on public domain nature regulate not only its occurrence as a legal body but also the fulfilment of the assigned public functions.
- **legal entity** according to Art. 7j, para. 1 of the EGA it is a legal entity with a main office in Sofia city. Its name is also defined by the law as "Single System Operator", which generally expresses the scope of activities of the State Enterprise.
- **special legal capacity** (Tadzher, V. 1972), since it is formed for a certain purpose and for the fulfilment of certain tasks. Legal entities of public law are established in view of certain public interests inherent in their tasks. The manner of establishment is always on public domain nature, while their functions may also have mixed nature (Balabanova, Hr. 2013, c. 22).

The specific point here is that the State Enterprise "SSO" can fulfill three types of activity:

- 1) **per Art. 7j, para. 2** of the EGA – supports the Agency Chair in exercising its powers by implementing public functions such as:
 - an information contact centre for services to residents and the business in the field of electronic government;
 - a support contact centre for service to governmental authorities, using electronic government shared information resources;
 - a national action centre in case of accidents regarding information safety;

- generates and maintains a National 3D data portal, through which the connection with the geo-portal of the infrastructure for 3D information of the European Union (INSPIRE) take place.

These activities are not economic, nor are services of general economic interest, therefore Art. 107 of the Treaty on the Functioning of the European Union in respect of state benefits does not apply. The distinction here is that the State Enterprise fulfils public functions, it is a public domain body which carries out only those activities explicitly listed in the law. The legal significance of a state-owned enterprise is that it is a legal entity governed by public law, which means that from the point of view of its legal status it will not be subordinated to company law as part of private law

- 2) **per Art. 7j, para. 3** of the EGA – internal services for supporting administrations to carry out their functions related to the implementation of electronic government and the use of information and communication technologies. The enterprise will carry out activities on: monitoring and management of the external maintenance of the shared information resources of the electronic government (state hybrid private cloud, communication network, information centres); development of applied architectures and technical assignments for projects; delegated management of inter-agency projects; protection of information security of application systems and electronic services; coordination and management of interoperability activities, etc. This is a limited set of activities that will be assigned to the State Enterprise by all administrations of the executive authorities if necessary.

The State Enterprise will perform control functions for the implementation of contracts, upon acceptance of contractors' work under public procurement contracts for supplies and service and will carry out specialized audits and analyses in the field of electronic government.

- 3) **per Art. 7j, para. 4** of the EGA - provision of services only on the territory of the Republic of Bulgaria in the field of electronic government and information and communication technologies, of operational autonomy as well as of network and information security.

These are economic activities that the State Enterprise shall carry out on the free market as a private entity. What is important here is that in order to avoid unfair competition and conflicts of interest with other private entities, specific geographical and financial restrictions on the economic activities of the enterprise as well as requirements for keeping separate analytical accounts are provided by the Act.

- **business entity**, has the status of a trader (Goleva, P. 1999, p. 29) under Art. 62, para. 3 of the CA, ie. the State carries out economic activity through the State Enterprise.

The state enterprise has a separate budget (like BNT, BNR). According to Art. 71, para. 5 of the EGA financing of the activity of the state enterprise is carried out by: revenues from activities under Art. 7j, para. 3 and 4; donations by local and foreign natural persons and legal entities; revenue from interest on deposits; resources from international programs and financial instruments.

The issue of financial equilibrium is closely related to the problems associated with the determination of the price of services offered by public enterprises. For the achievement of financial equilibrium, a public undertaking must, first of all, adhere strictly to economic principles and, second, to determine the charges at levels that cover them at the full cost. In such cases, the amount of profit to be earned should be calculated in relation to the objectives of the undertaking concerned and on the basis of the actual public interest requirements. In this regard, the price calculation method is based on a methodology for determination of their cost based on analysis of the eligible and related costs for each activity and service (Article 7m, item 9 of the EGA). Because financial imbalance is a threat to the very existence of the enterprise, all its consequences need to be examined and evaluated. This method of calculating costs is the most appropriate in the case of SE "SSO" since the main purpose of the enterprise is not profit-making.

The Chair of the State Agency "EG" issues, on an annual basis, a tariff of end prices of the services provided by the State Enterprise "SSO" and the Council of Ministers accepts them. From which it follows that the state enterprise is not entitled to set different prices for its customer service obligations as the prices have been planned and fixed by the State. The financial equilibrium of the enterprise is closely connected to the public interest, which is dependent on the economic and social policy of the government and the economic conditions. According to Art. 7l, para. 6 of the EGA, the revenues of the SE „SSO” must be less than 20% of the total amount of the enterprise revenue on an annual basis.

- **property autonomy**, since there can not be a legal entity possessing property which belong to another organization, including the state. Otherwise, it would mean that the state would be liable for its obligations (Gerdzhikov, O. 2010, p. 13).

The property of SE "SSO" comprises the property provided there to by the Council of Ministers and by the Electronic Management Agency as well as the property acquired by the State Enterprise as a result of their activity. The property of the State Enterprise can not be used to secure third parties' debts (Article 7l (2) of the EGA).

In principle, the State Enterprise only has the right to manage the facilities provided by the State (Stefanov, G. 2015, p.118). According to Art. 14, para. 3 of the State Property Ownership Act, the management of, belonging to the state, facilities, real estate and property includes the right of the state-owned enterprise to own, use and maintain on behalf of the State, at its own expense and on its own responsibility. The managed sites - public state property of the state-owned enterprise can also be leased for up to ten years by the Chair of the Electronic Management Agency, following an auction under the Rules for the Application of the State Property Act (Art. 16, para 5 of the SPA). While the management of the property acquired as a result of the activity of the state enterprise is done by the decision of the governing body. In this case, the Management board takes decisions for administration rejection or liquidation of long-term tangible assets, for the institution of real rights and for the leasing of properties owned by the State Enterprise (Art. 7n, para. 8, item 7 of the EGA) . As it is a state enterprise it will be able to dispose its property only after the

approval of the decision by the Chair of the Electronic Management State Agency, who exercises the state rights of ownership in the State Enterprise "SSO" (Article 7m, para 2, items 1 and 8 EGA).

- **property liability**, which reveals several peculiarities. According to Art. 7l, para. 3 and 4 of the EGA it is allowed to arrange any compulsory execution against the property of the State Enterprise and no insolvency proceedings can be opened. For state-owned enterprises, the principle of Art. 612, para. 1 of the CA is in force, according to which "no insolvency proceedings are opened for a trader - a public undertaking which carries out state monopoly or has been established under a special act". SE "SSO" meets these conditions and can not be declared insolvent.

3. SE "SSO" Management

The organizational structure of the State Enterprise "Single System Operator" consists of a system of bodies, between which the management powers of the State Enterprise are distributed and which are in certain relations with each other.

The Act establishes special rules for the management of the State Enterprise. According to Art. 7m of the EGA the governing bodies of the State Enterprise are: the Chair of the Electronic Governance State Agency, the Managing Board and the General Director.

The management of a public undertaking is usually governed by the instructions and directions imposed by a public body acting which plays the role of the owner or regulator (Bohinc, R. 1999, p. 247). The possibility for a state-owned enterprise to have a supreme body in the sense which it is assigned to the General Meeting of a commercial company is excluded, due to the significant difference in the structure of the two types of legal entities. Therefore, the organization and operation of a state-owned enterprise are subject to the rules of administrative law, and the responsibility for the management lies with the public authority.

The Chairman of Electronic Government State Agency exercises control over the activities of the Enterprise and is nominated by a decision of the Council of Ministers and is appointed by the Prime Minister for a period of 5 years.

As the Chair of the Agency can be appointed a person with higher education degree and education and qualification Master degree and minimum 5 years of experience in management and coordination of projects in the field of information technologies or electronic government.

The Agency Chair is a government body and as such prepares Regulation on the activity, structure and organization of the State Enterprise, according to Art. 7l, para. 2 item 2 of the EGA (there has not been issued such a document so far). In the framework of the autonomy of the state enterprise a number of internal issues of a general nature will be solved by the Regulation.

The appointment and dismissal of the members of the Managing board of the entity is of particular importance. The Managing board consists of three members, including the General Director, all of them being appointed by the Council of Ministers upon proposal of the Agency Chair for a period of five years. The fact that the State Enterprise is of a public nature justifies the appointment of the Managing board, thus ensuring to enforce the state policy in the field of e-governance.

Art. 7n, para. 3 of the EGA introduces restrictions and requirements towards the members of the governing bodies of the State Enterprise. No person can be a member of the Managing board who:

- has been convicted for a general offense, established by an enforced sentence;
- is a spouse or relative in a straight line, collateral line, or marriage to a third degree, including to another member of the Managing board;
- occupies a position in managing bodies of another enterprise, company or association, carrying out a competitive activity to the SE “SSO”, except for business companies with prevailing state participation or other state enterprise;
- has got contractual relations with another enterprise, company or association carrying out competitive activity to the SE “SSO”, except for business companies with prevailing state participation or other state enterprises;
- is a partner in a general partnership, limited partnership or a limited liability company carrying out business similar to the activity of SE “SSO”;
- on their own behalf or on behalf of someone else carries out business transactions, similar to the activity of SE “SSO”;
- is a civil servant.

When a circumstance, which is an obstacle to occupy the position as a member of the Managing board, arises it is a reason for termination of the management contract by the Council of Ministers, on the proposal of the Agency Chair (Art. 7n, para. 7 of the EGA).

Immediately after the Managing board in the hierarchy of the State Enterprise, in most cases, a separate body responsible for the management of the enterprise's activities is established. This is the General Director of the State Enterprise, which is a member of the Managing board and is appointed / discharged by the Agency Chair.

General Director represents the Enterprise before governmental authorities, courts of justice and before third persons in the country and abroad. He/She acts on behalf of the state enterprise concluding agreements for the activities carried out by SE “SSO”. The Director concludes and terminates employment legal relationships with the employees and officers in the Enterprise. He/She organizes, manages and monitors the overall activity of the Enterprise as well. And the most important he/she reports on their activity before the Managing board.

Conclusion

From the above, it can be summarized that the State Enterprise is an entity which uses state ownership, provided to it by the Council of Ministers and the State Agency for Electronic Management and carries out a specific economic activity under the supervision of the competent state authorities. Its establishment pursues, besides economic, and other purposes related to the policy. There are, therefore, some special rules concerning the organization and functioning of the State Enterprise.

References:

1. Balabanova, Hr. (2013). Publichni organizatsii. Sofiya: Feneya
2. Bance, P. and G. Obermann (2015). Serving the general interest with public enterprises – new forms of governance and trends in ownership. *Annals of Public and Cooperative Economics*. pp. 529-534

3. Bohinc, R. (1999). The legal consequences of the transformation from a public to a private undertaking on management and employees. *Annals of Public and Cooperative Economics*. pp. 241-259
4. Bozhkov, M. (2001). Ponyatiето za publichno druzhestvo v balgarskoto pravo. *Pazar i pravo*. No 7, pp. 5-11
5. Gerdzhirov, O. (2010). Po vaprosa za imushtestvoto i kapitala na targovskite druzhestva. *Targovsko parvo*. No 2, pp. 7-21
6. Goleva, P. (1999). Targovets – publichno predpriyatие. Ponyatie i pravna sashtnost. *Pravna misal*. No 2, pp. 23-32
7. Direktiva 2006/111/EO, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32006L0111>
8. Florio, M. (2013). *Network Industries and Social Welfare. The Experiment that Reshuffled European Utilities*. Oxford University Press
9. Florio, M. (2014). The return of public enterprise. Working Papers 2014-01, Centre for Industrial Studies (CSIL). Also published as chapter in Chaves D and Torres S., eds, *Reorienting Development. State-Owned Enterprises in Latin America and the World*, Transnational Institute (TNI), Amsterdam
10. Florio, M. and Fecher, F. (2011). The future of public enterprises: contribution to a new discourse, *Annals of Public and Cooperative Economics*. 82, pp. 361-373
11. Lilyan, Zl. (2009). Ponyatiето „publichnopravna organizatsiya“ spored direktivite za obshtestveni porachki za usluzhi i dostavki. *Targovsko i konkurentno parvo*. No 4, pp. 51-54
12. Lilyan, Zl. (2008). Ponyatiето „publichnopravna organizatsiya“. *Targovsko i konkurentno parvo*. No 12, pp. 37-42
13. Maican, Ovidiu – Horia. (2013). *Juridical Tribune*, Vol. 3, Issue (1), pp. 90-100
14. Muhlenkamp, Holger. (2015). From state to market revisited: a reassessment of the empirical evidence on the efficiency of public (and privately-owned) enterprises. *Annals of Public and Cooperative Economics*. pp. 535-557
15. Nikoletti G. and Scarpetta S. (2003). Regulation, productivity and growth: OECD evidence, *Economic Policy*, 36
16. Public undertakings and public services in the EU, working paper, EU Parliament, Directorate general for research W-21, 5/97, http://www.europarl.europa.eu/workingpapers/econ/w21/sum-1_en.htm#
17. Spiliotopoulos, E. (1966). The nature of the public undertaking. *Annals of Public and Cooperative Economics*. Vol. 37, Issue (3), pp. 273-26p.
18. Stefanov, G. (2015). Ednolichni targovski druzhestva. Sofiya: IK“Trud i pravo“
19. Stefani, G. (1968). CIRIEC International committee for the study of the financing of public undertakings in European countries. *Annals of Public and Cooperative Economics*. Vol. 39, Issue (3), pp. 353-54p.
20. Tadzher, V. (1972). *Grazhdansko pravo na NRB, Obshta chast, dyal 2*, Sofiya
21. Horozov, G. (1999). Targovets – publichno predpriyatие. *Pazar i pravo*. No 5, pp. 5-9

УДК 330. 338.27

JEL Classification: O11

Латишева О. В.,

к.е.н., старший викладач кафедри економіки підприємства,

Мілявський М.Ю.

к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства,

Донбаська державна машинобудівна академія

Латышева Е. В.,

к.э.н., старший преподаватель кафедры экономики предприятия,

Милявский М.Ю.

к.э.н., доцент кафедры экономики предприятия,

Донбасская государственная машиностроительная академия

Latysheva O. V.,

PhD, senior teacher of Department of economy of enterprises,

Milyavskiy M.Y.

PhD, Associate Professor of Department of economy of enterprises,

Donbas state machine-building academy

ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ НОВИХ СВІТОВИХ ВИКЛИКІВ

ПЕРСПЕКТИВЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ НОВЫХ МИРОВЫХ ВЫЗОВОВ

PROSPECTS OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE ARE IN CONTEXT OF NEW WORLD CALLS

Розглянуто перспективи розвитку України в економіці на підставі дослідження умів забезпечення сталого розвитку окремих провідних галузей (видів економічної діяльності) країни. Встановлено необхідність отримання та опрацювання інформації щодо визначальних трендів та перешкод, які заважають перспективам сталого розвитку країни. У статті систематизовані основні виклики, що були озвучені в новій доповіді Римського клубу та які необхідно враховувати урядам в програмах стійкого розвитку країн світу. Результати аналізу економічної ситуації України дозволили отримати більш детальну інформацію про готовність країни до нових викликів, озвученим в новій доповіді Римського клубу. Встановлено, що зараз в країні основні принципи сталого розвитку носять зазвичай декларативний характер і не достатньо враховуються при формування нових програм реформ в країні. Результат проведеного аналізу може бути використане для подальшого виявлення проблемних ситуацій сталого розвитку країни, що слугуватиме предметом подальших досліджень у цьому напрямку.

Ключові слова: сталий розвиток, доповідь Римського клубу, перспективи економічного розвитку, принципи сталої моделі розвитку людства, індекси промислової продукції, інфляційні чинники.

Рассмотрены перспективы развития Украины в экономике на основании исследования условий обеспечения устойчивого развития отдельных ведущих отраслей (видов экономической деятельности) страны. Установлена необходимость получения и проработки информации по определяющим трендам и препятствиям, которые мешают перспективам устойчивого развития страны. В статье систематизированы основные вызовы, озвученные в новом докладе Римского клуба, которые необходимо учитывать правительствам в программах устойчивого развития стран мира. Результаты анализа экономической ситуации Украины позволили получить более детальную информацию о готовности страны к новым вызовам, озвученных в новом докладе Римского клуба. Установлено, что сейчас в стране основные принципы устойчивого развития носят обычно декларативный характер и не достаточно учитываются при формировании новых программ реформ в стране. Результат проведенного анализа может быть использован для дальнейшего выявления проблемных ситуаций устойчивого развития страны, которая будет служить предметом дальнейших исследований в этом направлении.

Ключевые слова: устойчивое развитие, доклад Римского клуба, перспективы экономического развития, принципы устойчивой модели развития человечества, индексы промышленной продукции, инфляционные факторы.

In the article the prospects of development of Ukraine are considered in an economy on the basis of research of terms of providing of steady development of separate leading industries (types of economic activity) of country. The necessity of receipt and working of information is set on qualificatory trends and obstacles that interfere with the prospects of sustainable development of country. The basic calls wired for sound in the new report of the Roman club are systematized in the article, which must be taken into account to the governments in the programs of sustainable development of the world countries. The results of analysis of economic situation of Ukraine allowed getting more detailed information about readiness of country to the new calls wired for sound in the new report of the Roman club. It is set that now in country basic principles of sustainable development carry usually declarative character and taken not enough into account at forming of the new programs of reforms in a country. The result of the conducted analysis can be drawn on for the further exposure of problem situations of sustainable development of country that will serve as the article of further researches in this direction.

Key of words: sustainable development, report of the Roman club, prospect of economic development, principles of steady model of development of humanity, indexes of industrial products, inflationary factors.

Постановка проблеми. Сьогодні в умовах нових викликів та перешкод у світі розвинені країни займаються активним пошуком ефективних шляхів забезпечення сталого розвитку. Для цього при розробці програм і стратегій розвитку країн застосовують результати аналізу та прогнозів довгострокового розвитку світової економіки, у т. ч. й ті, що ґрунтуються на дослідженні сценаріїв економічних стосунків, при яких забезпечувався б досить високий рівень економічного розвитку, поєднуючи при цьому економічні інтереси з інтересами охорони довкілля.

Анализ останніх досліджень та публікацій. Дослідженням питань моделей світового розвитку, у т.ч. з використанням економіко-математичних методів аналізу сценаріїв сталого розвитку займалося багато науковців, насамперед видатні закордонні вчені Д. Х. Медоуз, Й. Рандерс, Д.Л.Медоуз [4; 5] та інші, які досліджували можливості впровадження такої моделі здійснення економічних стосунків, при якій забезпечувався б досить високий

рівень економічного розвитку країн, поєднуючи при цьому економічні інтереси з інтересами охорони довкілля. Проте, питання застосування і впровадження моделі сталого розвитку з тріади його складових (економічної, соціальної та екологічної) для подальшої розробки та впровадження програм на різних ієрархічних рівнях в умовах нових світових викликів заслуговує особливої уваги та додаткових досліджень.

Виділення раніше не вирішеної частини проблеми. Проблемним питанням є визначення перспектив розвитку України в економіці, що зумовлює необхідність отримання та опрацювання інформації щодо визначальних трендів та перешкод, які заважають перспективам сталого розвитку країни, а також на підставі дослідження сучасного стану та умов забезпечення сталого розвитку провідних галузей країни.

Метою статті є визначення перспектив розвитку країни під впливом найбільш значимих світових викликів, які впливають на умови економічного, екологічного та соціального розвитку країни.

Результати дослідження. Нова доповідь Римського клубу «Come On»! («Давайте разом»!, «Поїхали»!) [5] це друга за п'ятдесят років доповідь, написана двома президентами Клубу - Ернстом Вайцзеккером і Андерсом Вийкманом, за участю тридцяти чотирьох інших членів, виражає консолідовану позицію Клубу щодо неприйняття фінансових спекуляцій, містить заклик до відмови від матеріалізму і редуccionізму, пропонує моделі «нової Просвіти» і гуманної планетарної цивілізації та альтернативної економіки, приводить жорстку критику капіталізму. [4; 5]

Так, у черговій доповіді Римського клубу [5] виразно звучить думка: порятунок людства криється не в соціальних і економічних технологіях, не в досягненнях науково-технічної думки, а в зміні свідомості - тобто в області, яка є переважною зоною відповідальності думки гуманітарної. Які ж зміни свідомості мають на увазі? По-перше, це той факт, що на думку членів Римського клубу "не економіка визначає ідеологію, як ми звикли, а навпаки, тобто - моральність вища за вигоду" По-друге, "запорукою розвитку в найширшому значенні цього слова - від біологічної еволюції до соціального і економічного розвитку - являється не конкуренція (в результаті якої слабкі вимирають), а пристосовність слабких видів. Стосовно суспільства це означає, що для його благополуччя потрібний захист і підтримка усього «неринкового»: від освіти, науки і культури до бідняків, людей похилого віку і дітей". По-третє, редуccionізм як "базовий принцип наукового і практичного мислення, метод пізнання, при якому складне явище або процес спрощуються до простих моделей, незрозуміле зводиться до зрозумілого (а «зайве» за непотрібністю відкидається)" в доповіді Римського клубу «Come On»! [5] признається "одночасно і злочином, і помилкою". Так, редуccionістська філософія на думку авторів доповіді Ернста Вайцзеккера і Андерса Вийкмана [4] не адекватна завданню розуміння живих систем, а оскільки живі системи - найбільш складні, то можна сказати, що редуccionізм неадекватний складним системам. У простих випадках працює, в складних - призводить до помилок. Звідси регулярні кризи, звідси «непередбачені наслідки». [3; 4]

Завершальна частина доповіді Римського клубу [5] носить прикладний характер, у ній узагальнюються успішні експериментальні підходи до управління, економіки, освіти і громадського розвитку, обговорюються інші питання, включаючи стале сільське господарство, децентралізовану енергетику, регенеративну урбанізацію, кругову економіку, реформу фінансового сектора, етичне інвестування і т.п. [4]

В останній час з'являється все більш публікації з песимистичними прогнозами розвитку економіки України [8; 10 - 12], іноді відверто провокативного характеру [13], які в інтернет-мережі викликають дуже жаркі дискусії як серед фахівців так й серед звичайних громадян.

Так, наприклад, відбулось після публікації статті [13] Олексія Жмеренецького, системного аналітика в сфері інновацій та державної політики, політичного експерта, одного з ініціаторів громадської платформи «Хартія майбутнього», який тривалий час займався дослідженнями міжнародного досвіду створення вільних економічних зон, промислових і технологічних парків, в якій він стверджував, що "Україна несумісна з майбутнім за усіма напрямками. Сировина більше не дозволить країні триматися на плаву, інвестиції для розвитку не придуть, а власних коштів уже не буде. Усі активні та розумні люди виїдуть за кордон. Вони не будуть чекати "покращення" ще десять років, звільниться місце для біженців. Залишки корінного населення остаточно деградує, зношені житло та інфраструктура зруйнуються, злочинність виросте, тривалість життя впаде. Країна або буде розділена іншими державами, або потрапить під цілковите зовнішнє управління. Економічно зайве населення буде поступово утилізоване." [13] Олексій Жмеренецький припускає, що такого жахливого майбутнього можна уникнути, але за його переконанням "цього разу малою кров'ю українці вже не виберуться з пастки" і "цього разу радикальні зміни вже не метафора: автономні "міста-хартії", переселення людей у місця компактного проживання, виведення з утримання частини інфраструктури, застава житла людей в обмін на реконструкцію, вільні економічні зони з іноземними юрисдикціями, зовнішнє управління ключовими функціями держави, введення податку з обігу та заборона готівки, тотальна прозорість усіх процесів, заміна призначень системою жеребкування, введення багаторівневого громадянства та коефіцієнтів ваги виборчого голосу, передавання природних ресурсів в управління міжнародним корпораціям, продаж часток державних активів іноземним гігантам" [13].

Не такі жахливі (хоч зовсім не оптимистичні) прогнози та результати аналізу поточної економічної ситуації в Україні [8; 10 - 12] також не дають підстави стверджувати, що країна готова до нових світових викликів.

Варто зауважити, що без врахування результатів навіть найпесимистичних прогнозів та без відповідно своєчасного формування та впровадження адекватних ситуації заходів протидії існуючим ризикам не можливо побудувати ефективну стратегію розвитку країни, яка б була адаптована к новим світовим викликам. До цих викликів країні необхідно готуватись вже зараз, необхідно насамперед досліджувати їх, розробляти можливі сценарії, опрацьовувати результати моделювання впровадження цих

сценаріїв з врахуванням останніх трендів в області захисту довкілля, економіки, соціальної психології та ін.

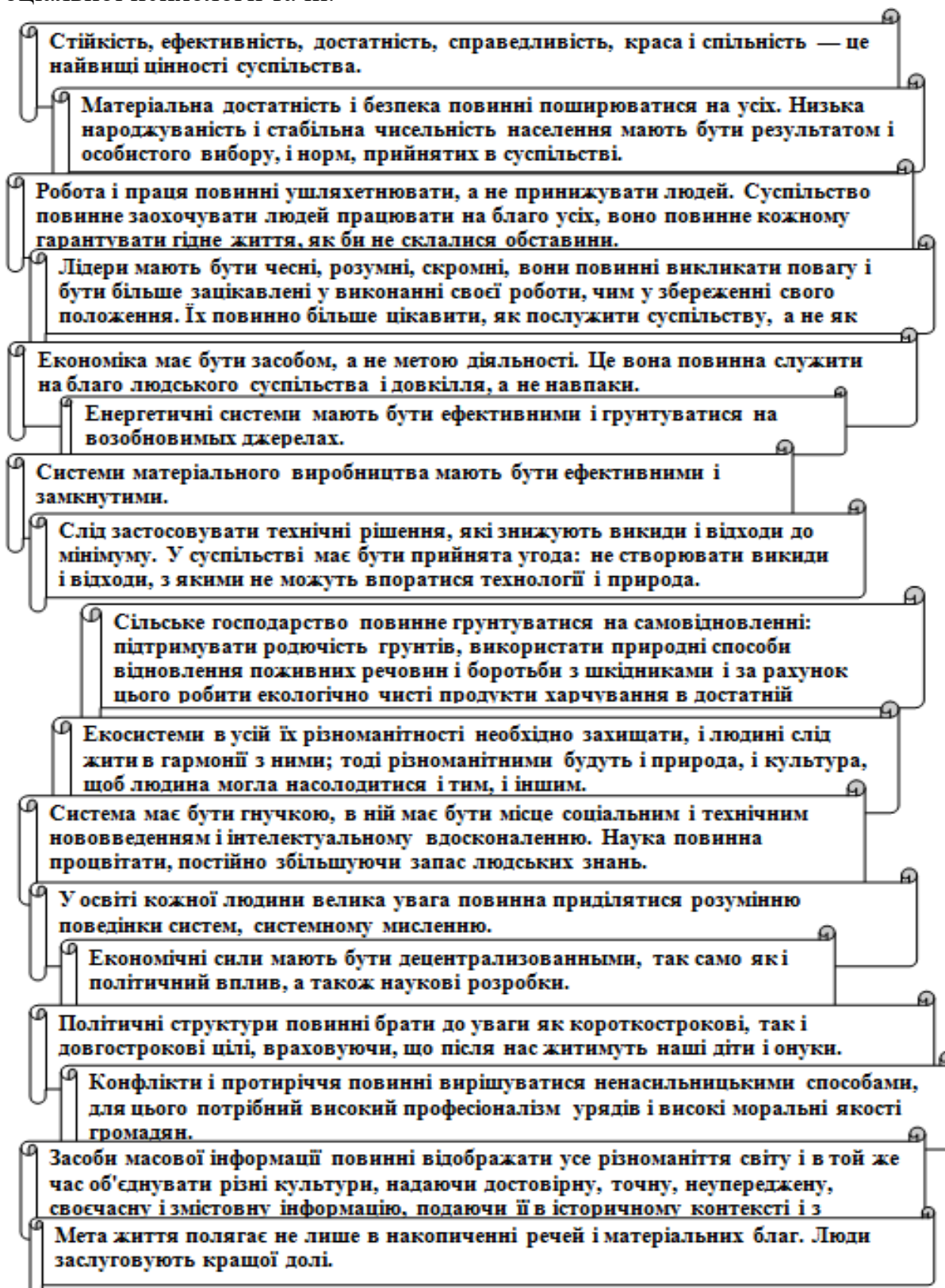

Рис. 5. Основні принципи перетворення моделі розвитку людства

Джерело: побудовано автором на підставі опрацювання [1; 2]

Так, в контексті нових викликів, озвученим в новій доповіді Римського клубу, в новому виданні монографії "Межі росту: через 30 років" вчених

Донелли Медоуз, Йоргена Рандерс, Денніса Медоуз, що була продовженням бестселеру "Межі росту" і книзі "За межами росту", також представлено результати їх подальших досліджень в області захисту довкілля, економіки, соціальної психології за 30 років після виходу першого видання (1972 р.), а для кращого уявлення нової моделі світу американські автори приводять сценарії розвитку людства, перелік вимог та засади побудови моделі розвитку сталого суспільства. Д. Медоуз, Й. Рандерс, Д. Медоуз у главі 8 "Засоби переходу до сталого розвитку" монографії "Межі росту: через 30 років" [1; 2] приводять основні принципи перетворення моделі розвитку людства і закріплення її у вигляді моделі "Сталого розвитку" (рис. 5), при цьому ці видатні вчені вважають, що "таке перетворення суспільства порівнянне хіба тільки з двома іншими змінами: сільськогосподарською революцією в пізньому неоліті і промисловою революцією останніх двох століть". [1; 2]

Вважаємо, що зараз в країні основні принципи сталого розвитку (рис. 5), якщо й знаходять відображення в нормативних документах, то носять декларативний характер. Виділення цих принципів дозволяє визначити основні напрямки майбутньої побудови моделі сталого розвитку країни і відповідно встановити "вузькі місця", які необхідно врахувати при формуванні нових програм реформ в країні.

Отже, чи готова Україна к викликам, озвученим в новій доповіді Римського клубу? Вважаємо, що в сучасних умовах розвитку країни - ні.

Варто також відмітити, що в новій доповіді Римського клубу драйвером економічного розвитку країн названо виключно промисловий сектор. Проведений аналіз стану розвитку промислового комплексу України показав наступне. В Україні за останніми оприлюдненими статистичними даними [6; 7] за підсумками 2017 р. індекс промислової продукції становив – 99,9% (рис. 1), у добувній промисловості та розробленні кар'єрів порівняно із 2016 р. індекс продукції становив 94,2%, переробній – 104,0%, постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 93,5% (для порівняння - у 2017 р. індекс сільськогосподарської продукції відносно 2016 р. (рис. 2) становив 97,3%, у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – 96,1%, у господарствах населення – 98,8%; індекс будівельної продукції у 2017 р. порівняно із 2016 р. становив 120,9% (рис. 3)).

Як справедливо відмічає Олександр Гущин [8], заступник завідувача кафедрою країн пострадянського зарубіжжя РДГУ, серед ключових трендів 2017 р., які визначатимуть стан української економіки в найближчі 2-3 роки, є найбільш знакові негативні тенденції. Так, на його думку, "економічне зростання склало в 2017 р. 2,1%, що абсолютно недостатньо для того, щоб хоч би якоюсь мірою амортизувати наслідки провалу 2014 - 2015 рр., що привело до зміни структури української економіки. Крім того, враховувати слід не лише кількісні показники, але і якісні. У Україні економічне зростання забезпечується не розвитком виробництва, показники якого зовсім не вселяють оптимізму, а досягався за рахунок інфляційних чинників (рис. 4), випереджаючого росту імпорту, а не за рахунок розвитку реального сектора,

який скорочується. Лише окремі сектори, такі як будівельний, демонструють ріст (рис. 3).

Рис. 1. Індекси промислової продукції в Україні

Джерело: побудовано на підставі опрацювання статистичної інформації [6]

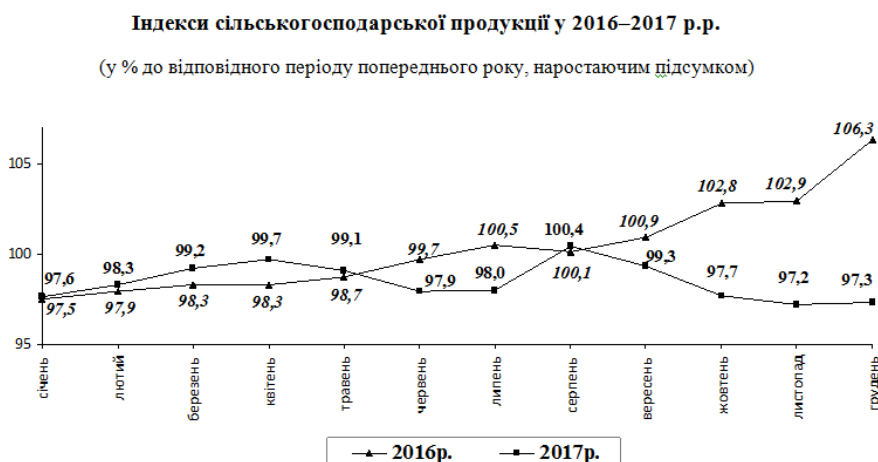

Рис. 2. Індекси сільськогосподарської продукції в Україні

Джерело: побудовано на підставі опрацювання статистичної інформації [6]

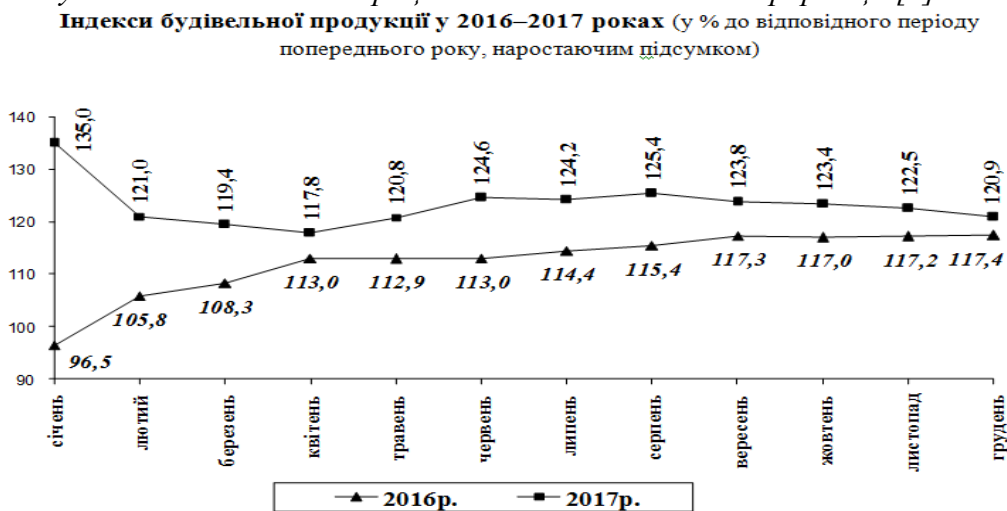

Рис. 3. Індекси будівельної продукції в Україні

Джерело: побудовано на підставі опрацювання статистичної інформації [6; 7]

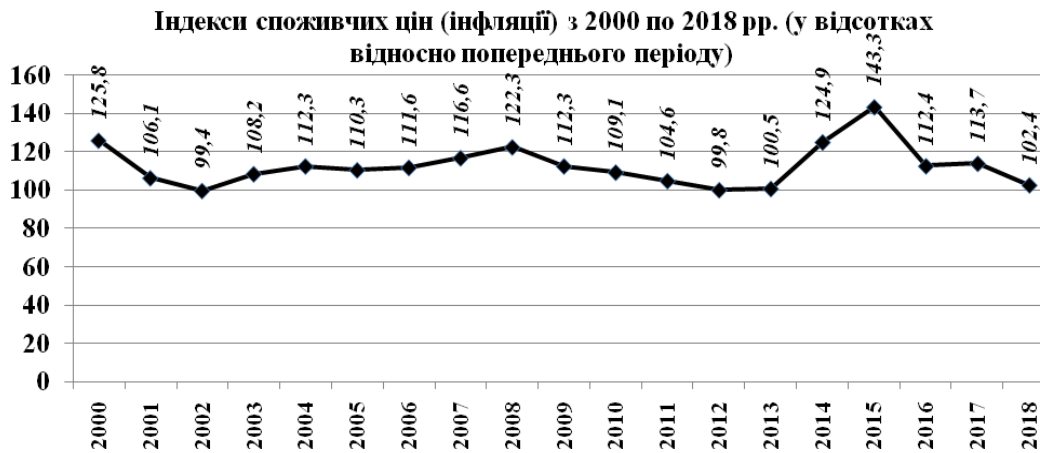

Рис. 4. Динаміка індексів споживчих цін (інфляції) з 2000 по 2018 рр. Джерело: побудовано на підставі систематизації даних Мінфіна* [9]

**Примітка. Індекс інфляції, або, що теж саме, індекс споживчих цін - показник, що характеризує зміни загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання; виявляє зміну вартості фіксованого споживчого набору товарів та послуг у поточному періоді відносно попереднього. Споживчий набір товарів та послуг - це набір найбільш уживаних і важливих для споживання в домогосподарствах товарів та послуг, встановлюється централізовано і є єдиним для всіх регіонів України.*

За даними [6;7;8;9] у 2017 р. держборг України збільшився на 6 млрд. дол. і досяг рівня 77 млрд.дол., борговий приріст склав 85% ВВП, а в 2018 р. на обслуговування боргів країни піде третина прибуткової частини бюджету - 10, 8 млрд.дол. [8]

Крім того, в 2017 р. спостерігалось серйозне зростання цін, особливо він торкався продуктів харчування, це зростання цін випереджало навіть ріст заробітної плати. Інфляція за підсумками року склала 13,7% (рис. 4), при первинних урядових оцінках [9] в 8%. [8]

Висновки та пропозиції. Таким чином, результати аналізу економічної ситуації дозволили отримати більш детальну інформацію про готовність країни до нових викликів, озвученим в новій доповіді Римського клубу. Проведений аналіз на підставі опрацювання аналітичних доповідей та статистичних даних [1-13] дозволив виявити проблемне кола питань. Встановлено, що зараз в країні основні принципи сталого розвитку носять зазвичай декларативний характер і не достатньо враховуються при формування нових програм реформ в країні. Результат проведеного аналізу може бути використане для подальшого виявлення проблемних ситуацій сталого розвитку країни, що слугуватиме предметом подальших досліджень у цьому напрямку.

Бібліографічні посилання:

1. Медоуз Д. Пределы роста. 30 лет спустя / Донелла Медоуз, Йорген Ранدرس, Деннис Медоуз. - пер. с англ. - М.: ИКЦ «Академкнига», 2007. - 342 с.: ил. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://coollib.com/b/327864/read> – Назва з екрану мовою оригіналу.

2. Пределы роста: 30 лет спустя / Д. Х. Медоуз, Й. Рандерс, Д.Л.Медоуз; пер. с англ. Е.С.Оганесян; под ред. Н.П.Тарасовой.— М.: БИНОМ. Лаборатория знаний,. 2012. – 358 с.: ил. – [Электроний ресурс]. – Режим доступа: files.pilotlz.ru/pdf/cC0810-1-ch.pdf – Назва з екрану мовою оригіналу.
3. Лев Пирогов. Мы не готовы к вызовам, озвученным в новом докладе Римского клуба. / Электронное издание газеты "Взгляд", выпуск от 12 января 2018 – [Электроний ресурс]. – Режим доступа: <https://vz.ru/opinions/2018/1/12/903277.html> – Назва з екрану мовою оригіналу.
4. Александр Малахов. «Come on!» – доклад Римского клуба 2017/ Электронне видання "PR-PORTAL.com.ua" від 19.12.2017 – [Электроний ресурс]. – Режим доступа:<http://pr-portal.com.ua/come-on-doklad-rimskogo-kluba-2758.html>– Назва з екрану мовою оригіналу.
5. E. von Weizsaecker, A. Wijkman. Come On! Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet. - Springer, 2018. - 220 p.
6. Доповідь "Про соціально-економічне становище України за 2017 рік"/ Збірник Державної служби статистики України за ред. І. Є. Вернера [Текст] // Державна служба статистики України, Київ, 2018, с.74. - [Электроний ресурс]. – Режим доступа: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm (дата звернення 17.03.2018).
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Электроний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 21.03.2018).
8. Александр Гуцин. Что ждет экономику Украины? / Электронное информационно-аналитическое издание в Евразийском регионе «Евразия. Эксперт», выпуск от 08.01.2018 г. – [Электроний ресурс]. – Режим доступа: <http://eurasia.expert/chto-zhdet-ekonomiku-ukrainy/>. – Назва з екрану мовою оригіналу (дата звернення 18.03.2018).
9. Динаміка індексів споживчих цін (інфляції) з 2000 по 2018 рр. / Офіційний сайт Мінфіну. – [Электроний ресурс]. – Режим доступа: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/2017>– Назва з екрану мовою оригіналу (дата звернення 18.03.2018).
10. Наталья Еремина. Займы для Украины: Евросоюз и МВФ наносят «ответный удар» / Электронное информационно-аналитическое издание о Евразийском регионе «Евразия. Эксперт», выпуск от 17.01. 2018 г. [Электроний ресурс]. – Режим доступа: http://eurasia.expert/zaumu-dlya-ukrainy-evrosoyuz-i-mvf-nanosyat-otvetnyu-udar/?sphrase_id=7727 – Назва з екрану мовою оригіналу (дата звернення 18.03.2018).
11. Перспективы развития экономической ситуации в Украине в 2018-2020 гг. / Информационно-аналитический сайт «BusinessForecast.by», выпуск от 09.02.2018. – [Электроний ресурс]. – Режим доступа: <http://businessforecast.by/partners/reviews/2707> – Назва з екрану мовою оригіналу (дата звернення 22.03.2018).

12. Макроэкономический и монетарный обзор Украины. Февраль 2018 г. / Информационно-аналитический сайт «BusinessForecast.by», выпуск от 03.03.2018. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://businessforecast.by/partners/reviews/2750>– Назва з екрану мовою оригіналу (дата звернення 22.03.2018).
13. Олексій Жмеренецький. Глобальные экономические тренды и Украина без будущего. / Електронне інформаційно-аналітичне видання «Економічна правда», вип. від 17.07.2017 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2017/07/17/627005/>

References:

1. Medouz D. Predely rosta. 30 let spustya / Donella Medouz, Yorgen Randers, Dennis Medouz. - per. s angl. - M.: IKTS «Akademkniga», 2007. - 342 s.: il. - [Elektroniy resurs]. - Rezhim dostupu: <https://coollib.com/b/327864/read> - Nazva z yekranu movoyu originalu
2. Predely rosta: 30 let spustya / D. KH. Medouz, Y. Randers, D.L. Medouz; per. s angl. Ye.S. Oganessian; pod red. N.P. Tarasovoy. - M.: BINOM. Laboratoriya znaniy. 2012.-358 s.: il. - [Elektroniy resurs]. - Rezhim dostupu: <files.pilotlz.ru/pdf/cC0810-1-ch.pdf> - Nazva z yekranu movoyu originalu.
3. Lev Pirogov. My ne gotovy k vyzovam, ozvuchennym v novom doklade Rimskogo kluba. / Elektronnnoye izdaniye gazety "Vzglyad", vypusk ot 12 yanvarya 2018 - [Elektroniy resurs]. - Rezhim dostupu: <https://vz.ru/opinions/2018/1/12/903277.html> - Nazva z yekranu movoyu originalu.
4. Aleksandr Malakhov. «Davay!» - doklad Rimskogo kluba 2017 / Elektronnnoye vidannya «PR-PORTAL.com.ua», vypusk ot 19.12.2017 - [Elektroniy resurs]. - Rezhim dostupu: <http://pr-portal.com.ua/come-on-doklad-rimskogo-kluba-2758.html> - Nazva z yekranu movoyu originalu.
5. E. von Weizsaecker, A. Wijkman. Come On! Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet. - Springer, 2018. - 220 p.
6. Dopovid' «Pro sotsial'no-yekonomichne stanovishche Ukraïni za 2017 rik» / Zbirnik Derzhavnoï sluzhbi statistiki Ukraïni za red. Í. Ê. Vernerera [Tekst] // Derzhavna sluzhba statistiki Ukraïni, Kiïv, 2018, s.74. - [Elektroniy resurs]. - Rezhim dostupu: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm (data zvernennya 17.03.2018).
7. Ofitsiyinyi sayt Derzhavnoï sluzhbi statistiki Ukraïni. (Derzhavna sluzhba statistiki Ukrainu [Government service of statistics of Ukraine]) [Elektroniy resurs]. - Rezhim dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (data zvernennya 21.03.2018).
8. Aleksandr Gushchin. Chto zhdet ekonomiku Ukrainy? / Elektronnnoye informatsionno-analiticheskoye izdaniye v Yevraziyskom regione «Yevraziya. Ekspert », vypusk ot 08.01.2018 g. - [Elektroniy resurs]. - Rezhim dostupu: <http://eurasia.expert/chto-zhdet-ekonomiku-ukrainy/>. - Nazva z yekranu movoyu originalu (data zvernennya 18.03.2018).

9. Dinamika indeksiv spozhivchikh tsin (inflyatsii) z 2000 po 2018 rr. / Ofitsiyniy sayt Minfinu. - [Elektroniyy resurs]. - Rezhim dostupu: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/2017-> Nazva z yekranu movoyu originalu (data zvernennya 18.03.2018).
10. Natal'ya Yeremina. Zaymy dlya Ukrainy: Yevrosoyuz i MVF nanosyat «otvetnyy udar» / Elektronnoye informatsionno-analiticheskoye izdaniye o Yevraziyskom regione «Yevraziya. Ekspert », vypusk ot 17.01. 2018 g. [Elektroniyy resurs]. - Rezhim dostupu: http://eurasia.expert/zaymy-dlya-ukrainy-evrosoyuz-i-mvf-nanosyat-otvetnyy-udar/?sphrase_id=7727 - Nazva yekranu movoyu originalu (data zvernennya 18.03.2018).
11. Perspektivy razvitiya ekonomicheskoy situatsii v Ukraine v 2018-2020 gg. / Informatsionno-analiticheskyy sayt «BusinessForecast.by», vypusk ot 09.02.2018. - [Elektroniyy resurs]. - Rezhim dostupu: <http://businessforecast.by/partners/reviews/2707> - Nazva z yekranu movoyu originalu (data zvernennya 22.03.2018).
12. Makroekonomicheskyy i monetarnyy obzor Ukrainy. Fevral' 2018 g. / Informatsionno-analiticheskyy sayt «BusinessForecast.by», vypusk ot 03.03.2018. - [Elektroniyy resurs]. - Rezhim dostupu: <http://businessforecast.by/partners/reviews/2750> - Nazva z yekranu movoyu originalu (data zvernennya 22.03.2018).
13. Oleksiy Zhmerenets'kiy. Global'nyye ekonomicheskyye trendy i Ukraina bez budushchego. / Yelektronne informatsiyno-analichne vidannya «Ekonomichna pravda», vypusk ot 17.07.2017 - [Elektroniyy resurs]. - Rezhim dostupu: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2017/07/17/627005/>

УДК 658.27 (045)

JEL Classification: M41

Попович О.В.,

кандидат економічних наук, доцент

Бондаренко О.М.,

кандидат економічних наук, доцент

Захарчук М.В.

студент

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

Попович О.В.,

кандидат экономических наук, доцент

Бондаренко О.М.,

кандидат экономических наук, доцент

Захарчук М. В.

студент

Национальный авиационный университет, г. Киев, Украина

Popovich O.V.,

Ph.D. Professor

Bondarenko O.M.,

Ph.D. Professor

Zakharchuk M.V.

student

National Aviation University of Kiev, Ukraine

НЕОБХІДНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РІЗНИХ ГАЛУЗЕЙ ГОСПОДАРСТВА

НЕОБХОДИМОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ РАЗЛИЧНЫХ ОТРАСЛЕЙ ЭКОНОМИКИ

NECESSITY OF USE OF FIXED ASSETS AT ENTERPRISES OF VARIOUS BRANCHES OF ECONOMY

Досліджено теоретичні питання щодо обліку основних засобів підприємства. Запропоновані заходи щодо удосконалення обліку основних засобів на будь-якому підприємстві. Розглянуто галузі господарства в яких використовуються власні основні засоби. Проаналізовано можливості оренди основних засобів. Наведено приклади використання основних засобів. Досліджено амортизацію основних засобів. Розглянуто інвентарні картки основних засобів.

***Ключові слова:** основні засоби, амортизація, класифікація, первісна вартість, ліквідаційна вартість, термін корисного використання.*

Исследованы теоретические вопросы учета основных средств предприятия. Предложены меры по совершенствованию учета основных средств на любом предприятии. Рассмотрены отрасли хозяйства, в которых используются собственные основные средства. Проанализированы возможности аренды основных средств. Приведены примеры использования основных средств. Исследовано амортизацию основных средств. Рассмотрены инвентарные карточки основных средств.

Ключевые слова: основные средства, амортизация, классификация, первичная стоимость, ликвидационная стоимость, срок полезного использования.

Abstract. *Theoretical questions concerning the accounting of fixed assets of the enterprise are investigated. Proposed measures to improve the accounting of fixed assets at any enterprise. The branches of economy in which their own fixed assets are used are considered. The possibilities of leasing of fixed assets are analyzed. Examples of use of fixed assets are given. Depreciation of fixed assets is investigated. Inventory cards of fixed assets are considered.*

Keywords: *fixed assets, depreciation, classification, primary value, liquidation value, useful lives.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічного розвитку постає питання чи потрібен на підприємствах облік основних засобів. Чи можливе існування підприємства без основних засобів? Чи кожному підприємству необхідні основні засоби ?

Саме тому є необхідність розібратись, що таке основні засоби, як вони використовуються на підприємствах різних галузей економіки та чи потрібні вони взагалі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми сутності основних засобів підприємства висвітлені у працях таких українських науковців, як Бутинець Ф.Ф., Сухарський В.С., Сердюк В.Н., Сук Л.К., Андрійчук В.Г., Вознюк А.Г., Сопка В.В. та інші. Проте, ряд питань пов'язаних з використанням основних засобів досі залишається недостатньо вивченими, що зумовило актуальність даного дослідження.

На будь-якому підприємстві ведеться облік основних засобів, але в залежності від виду діяльності розрізняють різні групи основних засобів. Деякі підприємства взагалі не використовують їх. Тому необхідно дослідити проблему використання основних засобів. Чи можливо відмовитися від них взагалі. Та до яких наслідків це призведе. Можливо необхідне удосконалення обліку основних засобів для отримання кращих результатів діяльності підприємства.

Результати. Відповідно до П(С)БО 7 основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року [1].

У бухгалтерському обліку відповідно до П(С)БО 7 основні засоби класифікуються за такими групами [1]:

1. Інвестиційна нерухомість;
2. Земельні ділянки;

3. Капітальні витрати на поліпшення земель;
4. Будинки та споруди;
5. Машини та обладнання;
6. Транспортні засоби;
7. Інструменти, прилади та інвентар;
8. Тварини;
9. Багаторічні насадження;
10. Інші основні засоби.

Відповідно до класифікації можна зробити висновок, що найбільше використовують основні засоби підприємства, які займаються сільським господарством, будівництвом та інвестиційною нерухомістю.

Для сільського господарства основні засоби відіграють найголовнішу роль, так як земля – це головний засіб виробництва у сільському господарстві, тварини та багаторічні насадження становлять основу для харчовальної промисловості, машини та обладнання використовуються для обробки земельних ділянок, переробки зерна та зернових культур, оснащення водою та усіма необхідними матеріалами.

Процес приймання-передачі багаторічних насаджень має свої особливості. Капітальні інвестиції в багаторічні насадження включаються до складу основних засобів як молоді насадження і щорічно у сумі щорічних витрат, зазначені на ці об'єкти за весь період з початку закладки. Після закінчення всього комплексу робіт молоді насадження беруться на облік як дорослі і оцінюють виходячи із сум затрат на ці об'єкти за весь період з початку закладки.

До основної продукції в рослинництві належать зерно, коренеплоди, овочі, фрукти, ягоди, виноград тощо. У тваринництві основна продукція – це молоко від основного стада в молочному скотарстві, мед, вовна і т. ін..

Для будівництва основні засоби – це будівлі та споруди, які будуються для людства. Також тут використовуються машини, прилади та інструменти для підготовчих робіт, основної діяльності підприємства та веденню в експлуатацію.

Будівельна діяльність – це не тільки здійснення нового будівництва, а й реконструкція, реставрація, капітальний ремонт, розширення і технічне переоснащення підприємств.

Основними особливостями будівельного виробництва є:

1. Залежність від природних факторів;
2. Тривалість виробничих циклів зумовлює велику частку незавершеного виробництва;
3. Територіальна розпорошеність об'єктів, що зумовлює значні витрати на перевезення працівників;
4. Участь у будівництві багатьох учасників;
5. Різні способи робіт.

Тож важко уявити ці підприємства без використання основних засобів. Вони становлять майже 100% значення для їх функціонування. Незважаючи на великі обсяги основних засобів, їх необхідно обліковувати, надавати певні

класифікації, вміти знаходити можливості менших витрат та отримання більшого прибутку. Але також існують підприємства, які можуть обходитися без використання основних засобів. Вони беруть їх в оренду або лізинг та здійснюють облік таких основних засобів на позабалансових рахунках.

Наприклад, для підприємств які займаються будь-якою торгівлею не обов'язково їх використання для ведення обліку. В багатьох випадках вони орендують основні засоби. Тому постає питання, чи є важливим використання основних засобів. Все залежить від типу та виду діяльності підприємства, його мети та джерел отримання прибутку.

Розглянемо деякі приклади. Підприємство займається торгівлею речей для мисливства та рибалки. Чи потрібно йому вести облік основних засобів, чи краще орендувати приміщення вже з відповідним комплектом меблів та обладнання для ведення своєї діяльності.

Оренда набагато спростить витрати підприємства та час для придбання необхідних комплектуючих. Не потрібно буде займатися веденням інвентарних карток та нарахуванням амортизації, а також проведення інвентаризації в кінці року.

Інвентарна картка обліку об'єкта основних засобів є реєстром аналітичного обліку основних засобів і відкривається на об'єкт основних засобів бухгалтерською службою в одному примірнику та заповнюється на підставі акта ведення в експлуатацію основних засобів, акта приймання-передачі основних засобів, технічної та іншої супровідної документації, а також інших первинних документів [2].

Амортизація – це систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації) [1].

Виділяють такі методи нарахування амортизації:

1. Прямолінійний;
2. Виробничий;
3. Кумулятивний;
4. Зменшення залишкової вартості;
5. Прискореного зменшення залишкової вартості.

Розглянувши методи нарахування амортизації основних засобів можна сказати, що це дуже довгий і кропіткий процес, який ведеться кожен рік, а в деяких випадках навіть щомісячно. Тож бухгалтерам підприємства варто задуматися чи потрібно це їм.

Оренда – найкращий варіант для торговельних підприємств. Це скорочення власного часу, скорочення витрат, не потрібно щорічно нараховувати амортизацію.

Як вже згадувалося вище підприємство, яке займається мисливством та рибалкою не використовує власні основні засоби, воно їх орендує. Оренда приміщення для магазинів та відділів підприємства це витрачання коштів. Наймання охорони для цього теж кошти. Але завдяки великій кількості магазинів по Україні, гарної виручки від продажу, реклами у спеціальних журналах, ці витрати покриваються.

Якщо розглянути торгово-розважальні центри, то всі вони орендують приміщення з основними засобами для своєї роботи.

Магазини одягу, взуття та аксесуарів використовують приміщення з такими основними засобами, як примірочні, стелажі, вішалки для одягу, полиці для взуття та ін.

Продуктові магазини використовують такі основні засоби, як приміщення для залу виставлення товарів та приміщення для складів, виготовлення продукції.

Тому кожне підприємство самостійно вибирає для себе вести облік основних засобів на підприємстві чи орендувати основні засоби.

Висновки. Виходячи з поставленої проблеми про основні засоби, чи можливо відмовитися від їх використання на власному підприємстві або краще їх брати в оренду, можна зробити висновки, що все залежить від керівництва підприємства, його мети та цілей, чим саме підприємство збирається займатися та з чого отримувати прибутки.

Для підприємств, які займаються сільським господарством та будівництвом, важливим є використання власних основних засобів. Це буде набагато дешевше, ніж отримувати їх від інших орендодавців.

Сільське господарство на пряму залежить від земельних ресурсів та самостійно виробляє основні засоби (рослинні культури, тварини та ін.), які потім використовуються у інших галузях або виготовляє основні засоби для споживання населення.

У будівництві також важливою основою є основні засоби, без яких неможливе функціонування жодних будівельних майданчиків. Процес будівництва – це виготовлення основних засобів (будівлі, споруди та ін.), а не чогось іншого. Для будівельних організацій краще мати власні основні засоби (машини, транспортні засоби, інструменти, риштування та ін.), ніж брати їх в оренду. Тому що власні інструменти краще експлуатуються, це набагато дешевше, ніж постійно орендувати. З іншого боку, надання реставрації, модернізації, капітальних та поточних ремонтів будь-яким будівлям без використання власних основних засобів не відбувається.

Для інших галузей господарства не обов'язкове використання власних основних засобів. Їх можна брати в оренду.

Але є свої плюси та мінуси при взяті в оренду. Позитивним можна вважати те, що не витрачаються кошти на придбання та час при нарахуванні амортизації на основні засоби, не потрібно шукати приміщення для їх зберігання. Та потрібно ще зважати на один дуже важливий фактор, щоб не отримати збитків на підприємстві, необхідно прорахувати усі можливості підприємства, тобто чи зможе воно взяти приміщення в оренду при цьому займатися власною діяльністю, а також отримувати значні прибутки.

Наприклад, підприємство займається торгівлею, для цього орендує приміщення в торговельному комплексі. Чи зможе воно виплачувати орендну плату? Чи буде в нього достатньо коштів для покриття усіх витрат? Та чи отримуватиме прибуток?

Якщо власник підприємства врахує усі ці фактори, то йому краще орендувати приміщення для здійснення торгівельної діяльності. Якщо ні, то підприємство отримує збитки і в подальшому можлива його ліквідація. Тоді постає питання чи варта була оренда? Щоб такого не сталося необхідно зробити розрахунки витрат, які підприємство використовує на власні основні засоби та розрахунки витрат, коли є оренда. Якщо оренда буде дешевшою, то підприємство не тільки буде витрачати кошти, а й отримувати прибутки.

Якщо закупувати у інших постачальників основні засоби, то теж існують ризики. Вони проявляються у тих випадках, коли починається недовіра до власних постачальників. Наприклад, невпевненість, що він привезе основні засоби, чи не подорожчає ціна на них та чи не буде ситуації, яка потім залишить великі витрати за собою, тобто закупити основні засоби у постачальника, потім знайти для них приміщення або склади, займатися інвентаризацією та нарахування амортизації. Це все призводить до додаткових витрат. В таких випадках краще одразу власноручно вести облік основних засобів з початку діяльності.

Цікавим є вдосконалення основних засобів на підприємстві. Вдосконалення основних засобів відбувалося на протязі розвитку усього людства. Будівлі та споруди постійно вдосконалювалися та змінювались за всю історію людства. Відбувалася зміна та з'являлись нові будівельні матеріали, технології та машини, що стимулювало будівництво більш сучасних будівель і споруд.

Вдосконалення основних засобів у сільському господарстві дуже необхідно. Тому що населення планети постійно збільшується і його потрібно нагодувати. Для цього необхідно щоб з'являлися нові види рослин та породи тварин. Розширювати площі посівів, збирати врожай у зонах ризикованого землеробства. Розробляти та виконувати нові заходи щодо збереження родючості землі та навколишнього середовища.

Для підприємств, які використовують власні основні засоби їх вдосконалення не завадить. Це облегшить роботу підприємства, зменшить витрати. Можливо надасть певні особливості, наприклад, нові класифікації або оптимальніше використання для більших прибутків.

Чи потрібне вдосконалення основних засобів на підприємства, які майже не використовують їх? Воно не завадить, тому що може відкрити нові шляхи для їх використання. Можливо завдяки основним засобам підприємство вийде на кращий рівень свого функціонування.

Це все залежить від ідей керівництва та можливостей доведення, що основні засоби відіграють не найменшу роль у діяльності будь-яких галузей господарства.

Основні засоби можуть витягнути підприємство з прірви, якщо знати як правильно їх використовувати. Кому краще використовувати, в яких кількостях, до чого це призведе та що з цього вийде.

Потрібно лише розуміти суть використання основних засобів. Що вони значать для підприємства. Вести їх облік самостійно чи брати в оренду. В

різних ситуаціях основні засоби будуть доречними. Адже уявити життя без них неможливо.

В нашій країні сільське господарство займає велике місце у господарській діяльності. Завдяки їй ми отримуємо не тільки продукти харчування, а й можливість експортувати продукцію за кордон.

Будівництво постійно розвивається. Сучасне населення потребує нових споруд (торгівельно-розважальні центри, аквапарки та ін.), покращених умов праці (комфортні офіси, сучасні складські приміщення та ін.).

Торгівля гарно розвивається та вдосконалюється з кожним роком.

Інші галузі господарства також функціонують.

Можна зробити загальний висновок, що основні засоби актуальні у наш час, їх варто використовувати, а ще краще вдосконалювати. Неважливо використовуємо ми їх на власних підприємствах чи беремо в оренду, або закупаємо у інших постачальників. У будь-якому випадку ми використовуємо основні засоби для отримання прибутку на підприємстві.

А як саме вести облік основних засобів на підприємствах, щоб отримати більше прибутку, це питання до керівництва, який саме спосіб воно обере, щоб покращити свою діяльність.

Бібліографічні посилання:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року №92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
2. Інвентарна картка обліку об'єкта основних засобів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vobu.ua/ukr/templats/primary-docs/item/inventarna-kartka-obliku-obiekta-osnovnykh-zasobiv>.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_014.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджений Міністерством фінансів України 30.11.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
5. Закон України від 16.07.99 №996-XIV «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
6. Господарський кодекс України зі змінами та доповненнями від 16.01.2003р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

References:

1. Ministry of Finance of Ukraine (1998), «Regulation (standard) of accounting 7 "Fixed assets"», available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (Accessed 18 May 2000).
2. «Inventory card for the item of fixed assets», available at: <http://vobu.ua/ukr/templerts/primary-docs/item/inventarna-kartka-obliku-objekta-osnovnykh-zasobiv>.
3. International Standard of Accounting 16 "Fixed Assets", available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_014.
4. Ministry of Finance of Ukraine (1999), «Instruction on the application of the Plan of Accounts of Accounting for Assets, Capital, Commitments and Business Operations of Enterprises and Organizations», available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (Accessed 30 August 1999).
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine «On Accounting and Financial Reporting in Ukraine», available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (Accessed 16 July 1999).
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), «Economic Code of Ukraine», available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (Accessed 16 January 2003).

УДК 332.14:338.24; 338.001.8; 658.012:330.322

JEL Classification: O 10

Пуцько Б.М.

доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності, м. Львів, Україна

Пуцько Б.М.

доктор экономических наук, профессор кафедры менеджмента
внешнеэкономической деятельности, г. Львов, Украина

Punko B.M.

Doctor of Economics, Professor of Management of Foreign Economic Activity, Lviv,
Ukraine

КІБЕРНЕТИЧНА МОДЕЛЬ ІННОВАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНО- ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

КИБЕРНЕТИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ ІННОВАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНО- ІНВЕСТИЦІЙНОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ

CYBERNETICS MODEL OF INNOVATION-INFORMATION-INVESTMENTS OF DEVELOPMENT OF COUNTRY

Узагальнено наукові напрями кібернетики взагалі та економічної кібернетики зокрема. Мовою економіко-математичного моделювання представлена кібернетична модель інноваційно-інформаційно-інвестиційного розвитку соціально-економічної системи країни.

Видокремлено роль зовнішньоекономічної складової у формуванні інтегральних сукупних витрат суспільної економіки.

Ключові слова: економічна кібернетика, інновація, інформація, інвестиція, система керування, кібернетичний алгоритм, розвиток країни.

Обобщены научные направления кибернетики вообще и экономической кибернетики в частности. Языком экономико-математического моделирования представлена кибернетическая модель инновационно-информационно-инвестиционного развития социально-экономической системы страны.

Выделена роль внешнеэкономической составляющей в формировании интегральных совокупных расходов общественной экономики.

Ключевые слова: экономическая кибернетика, инновация, информация, инвестиция, система управления, кибернетический алгоритм, развитие страны.

Scientific directions of cybernetics are generalized in general and economic cybernetics in particular. A economic–mathematical simulation language is present the cybernetic model innovation-information-investments of development of the socio-economic system of country.

The role of external economic constituent is distinguished informing of the integral combined charges of public economy.

Keywords: economic cybernetics, innovation, information, investment, control system, cybernetic algorithm, development of country.

Вступ. Постановка проблеми та її зв'язок з теоретичними та практичними завданнями. Кібернетику визначають (англ. «Cybernetics», нім. «Kybernetik») як науку про загальні принципи управління в різних системах: технічних, біологічних, соціальних, економічних тощо. Термін або слово «кібернетика» (грец. *мистецтво керувати*) вперше вжив, як термін для управління, в загальному розумінні, давньогрецький філософ Платон. Інше визначення (В.М. Глушков) - наука про загальні закони отримання, зберігання, передавання й перетворення інформації у складних системах управління.

Кібернетика як наука виникла лише в 40-х роках ХХ століття. У 1948 році з'явилася перша праця, присвячена питанням кібернетики - «Кібернетика, або управління і зв'язок у тварині і машині». Автор її - відомий американський учений Норберт Вінер. Він увів в науковий обіг термін «кібернетика», як назву науки про управління, керування та інформацію. Видатний французький вчений Ампер запропонував називати кібернетикою науку про управління людським суспільством.

Основний об'єкт дослідження кібернетики - кібернетичні системи, які розглядаються абстрактно, незалежно від їх матеріальної природи. Приклади кібернетичних систем – економіко-правові та управлінські регулятори соціально-економічної системи країни, автоматичні регулятори в техніці, ЕОМ, людський мозок, біологічні популяції, людство тощо. Кожна така система є множиною взаємопов'язаних об'єктів (елементів системи), які здатні сприймати, запам'ятовувати та переробляти інформацію, а також обмінюватися нею внаслідок суб'єктивного впливу.

Проблема тісно зв'язана з моделюванням інноваційно-інформаційно-інвестиційного розвитку соціально-економічної системи країни.

Невирішені раніше частини загальної проблеми - економіко-математичне моделювання кібернетичної моделі інноваційно-інформаційно-інвестиційного розвитку соціально-економічної системи країни.

Мета дослідження. Мовою економіко-математичного моделювання представити кібернетичну модель інноваційно-інформаційно-інвестиційного розвитку соціально-економічної системи країни

Аналіз останніх досліджень і публікацій. *Вчені-основоположники і дослідники. Радянські:* Берг, Гаврилов, Китов, Ляпунов, Шестаков. *Іноземні:* Норберт Вінер, Дональд Кнут, Джон фон Нейман, Гайнц фон Ферстер. *Українські вчені,* які зробили значний внесок у становлення та розвиток кібернетики: К.Л. Ющенко, В.М. Глушков, В.Н. Редько, М.М. Амосов та ін. Український «Піонер кібернетики» - Віктор Михайлович Глушков.

➤ **Наукові напрями.** «Біологічна кібернетика», «Гуманітарна кібернетика», «Економічна кібернетика», «Екологічна кібернетика», «Математична кібернетика», «Медична кібернетика (Фізіологічна)», «Теоретична кібернетика», «Технічна кібернетика», «Прикладна кібернетика», «Дискретна математика», «Теорія множин», «Теорія графів», «Булева алгебра», «Теорія систем», «Теорія інформації», «Методи програмування», «Алгоритмічні мови», «Математичне програмування», «Теорія автоматів».

- Теорія програмування: основи програмування, математична логіка, теорія алгоритмів, теорія програмування, формальні методи.
- Мови програмування: теорія автоматів, формальні мови, транслятор, мова програмування.
- Моделювання: математичний аналіз, диференційні рівняння, математичне моделювання, аналіз даних, чисельні методи.
- Прийняття рішень: дослідження операцій, теорія прийняття рішень, штучний інтелект.
- Суміжні дисципліни: обчислювальна математика, лінгвістика, філософія, програмування, біологія.
- Об'єкти дослідження: комп'ютер, алгоритм, система керування, інформація [1-3].

Основна частина. Науковий напрям «Економічна кібернетика» - розглядається як один з наукових напрямів кібернетики - займається додатком ідей і методів кібернетики до економічних систем. У розширеному сенсі під терміном «економічна кібернетика» розуміють область науки, що виникла на стику математики і кібернетики з економікою, включаючи математичне програмування, дослідження виробничих операцій, економіко-математичні моделі, економетрику і математичну економіку. Економічна кібернетика розглядає економіку, а також її структурні і функціональні частини як складні системи, в яких протікають процеси регулювання і управління, що реалізуються рухом і перетворенням інформації. Головними елементами економічної кібернетики служать:

- 1) системний аналіз;
- 2) складні системи, ієрархічні системи, ієрархія моделей;
- 3) управління в ієрархічних системах;
- 4) узгодження цілей в ієрархічних системах, графи цілей;
- 5) інформація та ентропія;
- 6) оптимізація потоків інформації в задачах керування;
- 7) контроль і управління в організаційних системах;
- 8) задачі класифікації;
- 9) комплексна оцінка системи та оцінки підсистем, інтегральні оцінки;
- 10) кібернетичні моделі соціальних і економічних систем.

Сучасна кібернетика складається з ряду розділів, які є самостійними науковими напрямками. Застосування кібернетичного методу досліджень до різного роду систем привело до виникнення таких галузей, як технічна, економічна, біокібернетика (біологічна і медична кібернетика) тощо. Теоретичне ядро кібернетики утворюють теорія інформації, теорія алгоритмів, теорія автоматів, дослідження операцій, теорія оптимального управління, теорія розпізнавання образів. Кібернетика розробляє загальні принципи створення систем управління і систем для автоматизації розумової праці. Основні технічні засоби для вирішення завдань кібернетики - ЕОМ.

Економічна кібернетика (далі - ЕК) - науковий напрям, що розробляє й використовує ідеї та методи кібернетики до економічних систем. У розширеному і не зовсім точному значенні часто під економічною

кібернетикою розуміють галузь науки, що виникла на стику математики і кібернетики з економікою. Охоплює такі напрями: математичне програмування, економіко-математичне моделювання, дослідження операцій, економетрію і математичну економіку. ЕК розглядає економіку, а також її структурні і функціональні ланки як системи, в яких відбуваються процеси регулювання й управління, що реалізуються рухом і перетворенням інформації.

Методи дослідження і вивчення ЕК дають можливість стандартизувати і уніфікувати цю інформацію, раціоналізувати отримання, передачу і обробку економічної інформації, обґрунтувати структуру і склад технічних засобів її обробки. Саме такий підхід визначає внутрішню єдність і характер досліджень. В рамках ЕК вони служать, зокрема, теоретичною основою створення автоматизованих систем керування і систем обробки даних в народному господарстві. Економічна кібернетика розвивається за трьома основними напрямками, які щонайтісніше пов'язуються один з одним.

Перший напрям. Теорія економічних систем і моделей:

1) розробляє методологію системного аналізу економіки і її моделювання, віддзеркалення структури і функціонування економічних систем в моделях;

2) досліджує питання класифікації і побудови комплексів економіко-математичних моделей;

3) вирішує проблеми економічного регулювання, співвідношення і взаємного узгодження різних стимулів та дій у функціонуванні економічних систем;

4) досліджує питання поведінки людей і колективів.

При дослідженні цих проблем ЕК, перш за все, спирається на політичну економію і загальну теорію систем, а також на соціологію і теорію регулювання, узагальнює результати розробки економіко-математичних методів і моделей.

Другий напрям. Теорія економічної інформації розглядає економіку, як інформаційну систему. Вона вивчає:

1) потоки інформації, які циркулюють в народному господарстві, як комунікації між його елементами і підсистемами, характеристики інформаційних каналів і передаваних ним повідомлень;

2) економічні вимірювання і взагалі знакові системи в економіці, тобто мови економічного управління, включаючи розробку комплексів господарських показників, правил їх розрахунку, ці питання виділяються в економічну семіотику (семіотика - наука про знаки і методологію вивчення знакових систем);

3) процеси ухвалення рішень і обробки даних в інформаційних системах народного господарства на всіх його рівнях і питання якнайкращої організації цих процесів.

Тут ЕК тісно стикається з теорією інформації, дослідженнями за визначенням корисності або цінності інформації, семіотикою, теорією програмування, інформатикою.

Третій напрям. Теорія керувальних систем, в економіці конкретизує і зводить воедино дослідження решти розділів ЕК. Вона направлена на

комплексне вивчення і вдосконалення системи управління народним господарством і окремими господарськими об'єктами, а кінець кінцем, на їх оптимальне функціонування. Особлива увага приділяється:

1) проблемам планування і керівництва реалізацією планів - методології, технології і організації цих функцій управління, використанню комплексів економіко-математичних моделей і інших наукових методів в практиці управління;

2) розробці внутрішньо узгодженого комплексу економічних, адміністративних, правових та інших стимулів і норм управління, побудові організаційних структур органів управління;

3) вивченню і обліку людських чинників (соціально-психологічних і т.п.) в процесах господарського управління, взаємодії людини і машини в автоматизованих системах керування;

4) проблемам проектування і впровадження автоматизованих систем керування в цілому.

ЕК розглядає автоматизовані системи керування не як «прибудову» до тих або інших органів управління для обробки даних, а як саму систему управління господарським об'єктом, засновану на комплексному застосуванні економіко-математичних методів і моделей, сучасної інформаційно-обчислювальної техніки - з відповідною технологією і організацією її роботи.

Кібернетична модель інноваційно-інформаційно-інвестиційного розвитку соціально-економічної системи країни автором вбачається у такій економіко-математичній формулі 1. Потрібна така формула для розуміння загальних економічних законів отримання, зберігання, передавання й перетворення інформації у складних системах управління. Власне з метою розвитку соціально-економічної системи країни. Цю економіко-математичну формулу слід представити алгоритмом комп'ютерного програмування – «кібернетичний алгоритм комп'ютерного програмування розвитку країни» (як звернення до комп'ютерних програмувальників), що б дозволило урядові тримати постійний контроль над показниками, які визначають ефективність або неефективність урядового керування соціально-економічними процесами. Тож розглянемо саму формулу.

$$\int \mathbf{CB} = \mathbf{ВП} + \mathbf{Ін} + \mathbf{ВБ} + \mathbf{ЕЧ} \rightarrow \mathbf{const. UHRN}, \rightarrow 1+, \quad (1)$$

Приведемо пояснення до формули:

$\int \mathbf{CB}$ – інтегральні (сумарні, сума) сукупні витрати суспільної економіки, які базуються на загальних реальних економічних доходах;

$\mathbf{ВП}$ – витрати попиту, або споживчі витрати домашніх господарств і суспільства;

$\mathbf{Ін}$ – інвестиції в економіку країни (внутрішні та зовнішні);

$\mathbf{ВБ}$ – витрати державного бюджету;

$\mathbf{ЕЧ}$ – чистий експорт, або переважання експорту над імпортом.

Тобто чистий експорт розраховується як математична різниця експорту (Е) та імпорту (І).

$$\mathbf{ЕЧ} = \mathbf{Е} - \mathbf{І}. \quad (2)$$

Умова → **const. UHRN**, через це спрямування ми позначили умову необхідності сталого курсу національної грошової одиниці, української гривні. Слід усвідомлювати що означає ця прив'язка до національної грошової одиниці: 1) зростання курсу національної грошової одиниці буде означати реальне зростання \uparrow СВ; 2) навпаки, спадання, означатиме реальне зниження \downarrow СВ. Зростання або спадання буде у відносному відсотковому вимірі співпадати з відсотковим виміром зростання або спадання курсу національної грошової одиниці, або співпадати із така званим індексом інфляції.

Умова → **1+**, через це спрямування ми позначили умову необхідності постійного динамічного зростання показника \uparrow СВ. Зростання цього показника можливе, при умові зростання ВП, Ін, ВБ, ЕЧ, а також при умові стабільного курсу національної грошової одиниці або при його зростанні.

Збільшення витрат попиту, або споживчих витрат домашніх господарств і суспільства можливе як наслідок стимулювання дохідності споживачів (громадян), завдяки росту зарплат, стипендій, пенсій інших видів доходів.

Збільшення інвестицій в економіку країни (внутрішні та зовнішні) напряму залежить від державної політики та ефективності урядового керування процесами розвитку економіки і суспільства. Заохочення інвесторів і сприяння інвестиційному розвитку – першочергове і невід'ємне завдання урядових установ.

Збільшення витрат державного бюджету залежить, не від збільшення податкової ставки нарахувань на бізнес та доходи фізичних осіб, а від розширення податкової бази, збільшення числа платників податків, оптимізації податкових стягнень та побудови довірливих і конструктивних відносин між фіскальними органами і платниками податків.

Ключовим положенням цієї економічної моделі є соціально-економічна результативність суспільно-економічних відносин, як наслідок впровадження сучасних інновацій, інформації та інвестицій. Які впливають і знаходять пояснення шляхів їх вирішення або формування на основі сукупних витрат суспільної економіки. Ця модель дає наглядне очевидне пояснення прикладних аспектів ефективності усіх макроекономічних складових економіки. Наприклад, розглянемо резерви збільшення внутрішньої зайнятості на основі ефективності зовнішньої торгівлі, як співвідношення експорту та імпорту товарів і послуг. Аналізуючи на основі даної моделі можливі резерви збільшення внутрішньої зайнятості або зменшення безробіття, важливо мати на увазі 2 варіанти обмежень складових сукупних витрат. Тобто, ця економічна модель має свою економічну дієвість при наступних обмеженнях:

Перше економічне обмеження:

$$E > I \rightarrow EЧ + \uparrow СВ \rightarrow +, >, \quad (3)$$

що означає, що сукупні витрати зростатимуть.

Друге економічне обмеження:

$$E < I \rightarrow EЧ - \downarrow СВ \rightarrow -, <, \quad (4)$$

що означає, що сукупні витрати спадатимуть (зменшуватимуться).

Перше обмеження характеризує і свідчить про зростання показників чистого експорту, а отже, збільшення показника інтегральних сукупних витрат. Це позитивне або корисне економічне явище для суспільної економіки з точки зору переважання Е над І. Друге обмеження характеризує і свідчить про зниження показників чистого експорту, а отже, це негативне економічне явище для суспільної економіки. Низька експортна спроможність впливає на зниження інших складових внутрішніх сукупних витрат.

Узагальнимо прикладні аспекти та соціально-економічні прояви економічної політики країни стосовно співвідношення експорту та імпорту. Політика співвідношення експорту та імпорту має ряд економічних проявів:

По-перше, зростання імпорту призводить до скорочення кількості робочих місць у внутрішній виробничій сфері і призводить до створення нових робочих місць у сфері обслуговування, зокрема у торгівлі.

По-друге, всі країни не можуть одночасно добитися економічного успіху при запровадженні імпорتنих обмежень, так як експорт однієї країни є імпортом (а його необхідно обмежувати...) для іншої.

По-третє, перевищення експорту над імпортом стимулює внутрішню економіку, а надлишок імпорту над експортом загострює проблему безробіття – воно збільшується.

По-четверте, країна, яка постраждала від превентивних мит і квот, інших торговельних бар'єрів політичного характеру, застосовує свої адекватні заходи у вигляді відповідної адаптації торговельних бар'єрів, які автоматично знижуватимуть ефективність зовнішньої економіки всіх країн учасників і партнерів зовнішньоекономічної діяльності.

По-п'яте, в довгостроковому плані перевищення експорту над імпортом, як засіб стимулювання внутрішньої зайнятості може носити дискретний (епізодичний, періодичний) характер і несуттєво впливати на внутрішню зайнятість. Тут доцільно зазначити, що надходження або доходи української економіки від приватизації промислових та інших підприємств й господарських об'єктів не враховуються як витрати державного бюджету, а враховуються як внутрішні інвестиції в економіку країни. Також зазначимо, що у поточному порівняльному термінологічному періоді, на певному невеликому проміжку, теоретично сукупні витрати можуть зростати. За рахунок витрат попиту, або споживчих витрат домашніх господарств і суспільства, впровадження інновацій та інвестицій в економіку (внутрішніх та зовнішніх), та зростання витрат державного бюджету при негативному чистому експорті. Але у прикладному плані це твердження недостатньо досліджене.

Збільшення податків утворює тенденцію спаду надходження до бюджету, зменшення сукупних суспільних витрат, зниження підприємницької ділової активності на внутрішньому і зовнішньому ринках. Зменшення податків утворює тенденцією до поживлення економічних відносин і поступового збільшення у часі фінансових надходжень до бюджету, розвиток економіки завдяки збільшенню надходжень до бюджету, розвиток підприємництва, розвиток ділової активності, збільшенням сукупних суспільних витрат,

збільшенням доходу і чистого прибутку, збільшенням зайнятості населення, розвиток споживчих можливостей суспільства. Збільшення сукупних витрат внаслідок скорочення імпорту стимулюватиме внутрішній економічний розвиток. Оскільки викликатиме зростання доходів громадян, зайнятості та скорочення безробіття всередині країни, а отже стимулюватиме зростання сукупних доходів економіки.

З економічної моделі суспільної економіки випливає фундаментальний економічний висновок: будь-яка країна у своїй зовнішньоекономічній політиці активно повинна добиватися переважання експорту над імпортом. Неприйняття відповідних науково-обґрунтованих економічних важелів впливу, в основі яких лежить механізм регулювання і оптимізації загальної ставки податків, призводить до застійних і кризових процесів та явищ в економіці країни. Значення зовнішньоекономічної діяльності в соціально-економічному розвитку країни необхідно характеризувати ще одним фундаментальним показником – «Індексом відкритості економіки», який можна розрахувати за наступною формулою:

$$\text{ІВЕ} = \text{ЗТО} / \text{ВВП} \times 100, \% \quad (5)$$

де, ІВЕ – індекс відкритості економіки;

ЗТО – показник зовнішньоторгівельного обороту (обігу), млн. \$ США (млн. грн.);

ВВП – показник валового виробленого продукту, млн. \$ США (млн. грн.);

Оціночне значення показника: $\text{ІВЕ} < \text{або} = 45\%$ – недостатній рівень відкритості; $\text{ІВЕ} > \text{або} = 45\%$ – достатній рівень відкритості економіки.

Основні об'єктивні прояви (умови), які характеризують економічну сутність показника ІВЕ:

Умова 1. Чим вищий рівень індексу відкритості економіки, тим сприятливіші умови для внутрішнього економічного розвитку.

Умова 2. У структурі ЗТО обсяг експорту (Е) повинен бути рівним імпорту (І), або перевищувати І.

Умова 3. В разі перевищення І індекс відкритості економіки набудатиме негативного значення для національної економіки.

Умова 4. Для контролю аналізу динаміки економічного розвитку країни доцільніше розраховувати ІВЕ через Е або чистий експорт (ЧЕ), формула 5 набуде вигляду:

$$\text{ІВЕ} = \text{Е (ЧЕ)} / \text{ВВП} \times 100, \% \quad (6)$$

якщо показник ІВЕ зростатиме, то це означатиме що зростає внутрішня економіка, і навпаки.

Чому насправді потрібний фаховий і дієвий урядовий контроль за розвитком економіки і країни? Чому, будь-якій країні, в т.ч. Україні, потрібний більш-менш стійкий у часі Уряд з точки зору «Кривої Лаффера» (збільшення-зменшення податкового тягаря на платників податків)? Річ у тім, що як показує економічний досвід, суспільно-економічна продуктивність і ефективність 1-річних урядів є негативною з точки зору економічної перспективи. Такою, що розрахована на моментальне отримання максимального доходу до бюджету за 1-2 роки, відсутня перспективна стратегія розвитку, хоча б на 4–5 років.

Низька інвестиційна привабливість, зниження рівня зайнятості, а отже зниження потенційної платоспроможності суспільства, й не завжди ефективна зовнішньоекономічна діяльність, ускладнюють проблему стабілізації і розвитку економіки. Урядовцям слід знати і пам'ятати, що зовнішньоекономічна складова у формуванні інтегральних сукупних витрат суспільної економіки може сягати у межах 30-70%, залежно від характеру економіки та її розвитку.

Перелічені складові якраз і є основою економічної моделі суспільної економіки, що виражають потенційний і перспективний показники інтегральних суспільних витрат, які є основними критеріями оцінки діяльності Уряду. Постійне бажання 1-річних урядів тримати загальну ставку податків на економічну діяльність постійно великою не приносить бажаних результатів, ні сьогодні, ні у перспективі. Однобока митно-тарифна політика, наприклад, постійне зростання цін на енергоносії на угоду монополістам-олігархам або російській економіці, формують тенденції зниження ефективності економіки, підприємницької ініціативи, як внутрішньої, так і зовнішньої. Такий стан суспільної економіки не сприяє розвитку, як окремих складових, так і економічної моделі суспільної економіки в цілому. Так віддаляє українську економіку від світових торговельних процесів.

Основні узагальнення і висновки. У когось може виникнути питання, а для чого вводити ще якийсь показник, типу інтегральні сукупні витрати суспільної економіки, які базуються на загальних реальних економічних доходах? Є ж показник валовий внутрішній продукт (ВВП). Насправді, ВВП, це один із найважливіших показників розвитку економіки, який покликаний характеризувати кінцевий результат виробничої діяльності економічних об'єктів у сфері матеріального і нематеріального виробництва. ВВП - головний індикатор економічного розвитку і найповніший показник сумарного обсягу виробництва товарів та послуг за певний період. Саме у такому розумінні ми і повинні його розуміти і сприймати, тобто ВВП насправді має характеризувати одну економічну сторону країни – економічну пропозицію.

Показник \int СВ - інтегральні сукупні витрати суспільної економіки, які базуються на загальних реальних економічних доходах, покликаний характеризувати другу економічну сторону країни – економічний попит, або купівельну спроможність суспільства. У підсумку показник \int СВ покликаний характеризувати стан розвитку суспільства і суспільної активності, так як результат виробничої діяльності, тобто ВВП, ще не являється результатом купівельної спроможності і забезпечення ефективної життєдіяльності суспільства. Тому пропонується окремо розраховувати ВВП і \int СВ.

Вікіпедія, наприклад, надає інформацію про країни, де вказуються, у тому числі показники ВВП, як загальні по країні, так і у розрахунку на 1 жителя цієї країни. Слід зауважити, що для України у Вікіпедії, крім даних про велику і красиву Україну, про прізвище її президента, немає ніяких економічних показників. І це зрозуміло чому, але уже краще подати бідні і правдиві показники, ніж нічого. Необхідно окрім показника ВВП, впровадити також і показник \int СВ у щорічні статистичні збірники, а також відобразити ці цифри у Вікіпедії.

Бібліографічні посилання:

1. Інтернетресурс / <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
2. Енциклопедія кібернетики в 2 т. / За ред. В. М. Глушкова. - Київ: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1973.
3. Мала гірнича енциклопедія: у 3 т. / за ред. В. С. Білецького. - Д.: Східний видавничий дім, 2004-2013.

List of references:

1. Інтернетресурс / of <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
2. An encyclopaedia of cybernetics is in 2 т. / for red.W. M. Hlusckov. it is Kyiv: the Main release of the Ukrainian soviet encyclopaedia, 1973.
3. A small mountain encyclopaedia: is in 3 т. / for red. W. S. Biletsky. -D.: the East publishing house, 2004-2013.

УДК:336.1

JEL Classification: G280

Роменська К.М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів

Алексеева Л. О.

бакалавр

Університет митної справи та фінансів

Роменская Е.М.

к.э.н., доцент, доцент кафедры финансов

Алексеева Л. О.

бакалавр

Университет таможенного дела и финансов

Romenska K.M.

PhD, associate professor of the department of finance

Alekseeva L. O.

bachelor

University of Customs and Finance

УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ ПОТОКАМИ В СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ

УПРАВЛЕНИЕ БЮДЖЕТНЫМИ ПОТОКАМИ В СОЦИАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЙ СФЕРЕ

THE MANAGEMENT OF BUDGET FUNDS IN THE SOCIAL-CULTURAL SECTOR

У статті розглянуто теоретичні основи управління бюджетними потоками в соціально-культурній сфері як один із ключових інструментів соціально-економічного розвитку. Проаналізовано проблеми фінансування розвитку освіти і науки, охорони здоров'я, соціального захисту, культури в контексті децентралізації бюджетної системи України. Визначено основні напрями удосконалення управління бюджетними потоками щодо забезпечення даних сфер.

Ключові слова: бюджетні потоки, соціально-культурна сфера, освіта, наука, охорона здоров'я, соціальний захист, культура.

В статье рассмотрены теоретические основы управления бюджетными потоками в социально-культурной сфере как один из ключевых инструментов социально-экономического развития. Проанализированы проблемы финансирования развития образования и науки, здравоохранения, социальной защиты, культуры в контексте децентрализации бюджетной системы Украины. Определены основные направления совершенствования управления бюджетными потоками по обеспечению данных сфер.

Ключевые слова: бюджетные потоки, социально-культурная сфера, образование, наука, здравоохранение, социальная защита, культура

The theoretical bases of management of budget funds in the social-cultural sector are considered in the article as one of the key instruments of social and economic development. The problems of financing the development of education and science, health, social protection, culture in the context of decentralization of the budgetary system of Ukraine are analyzed. The basic directions of perfection of management of budget funds on maintenance of the given spheres are defined.

Keywords: budget funds, socio-cultural sector, education, science, health care, social protection, culture.

Постановка проблеми. На сьогодні в Україні відбуваються важливі реформи, зокрема медичної, освітньої та інших сфер, проте, будь-які зміни, неминуче породжують політичну та соціально-економічну нестабільність, що негативним чином відображається на забезпеченні соціально-культурного розвитку населення. Особливо гострим стає питання недостатнього фінансового забезпечення соціально-культурної сфери за рахунок бюджетних коштів, що значно впливає на зниження рівня та якості життя населення та зумовлює соціальне напруження. З огляду на це, в умовах активного реформування постає проблема ефективного управління бюджетними потоками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу в наукових колах приділяють питанням підвищення ефективності використання бюджетних коштів на соціально-культурну сферу вчені: С.В. Дубінський [2], Т.О. Коломоєць [1], Л.В. Лисяк [6], Р.Г. Щокін [8] та ін. Віддаючи належне суттєвому науковому доробку вчених та науковців, варто зазначити необхідність поглибленого дослідження проблем функціонування та розвитку соціально-культурної сфери та з метою розв'язку цих проблем визначення напрямів удосконалення управління бюджетними потоками в Україні.

Метою статті є розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо удосконалення управління бюджетними потоками в Україні та визначення напрямів підвищення ефективності фінансового забезпечення соціально-культурної сфери.

Результати дослідження. Управління бюджетними потоками, як важіль впливу на соціально-культурну та інші сфери, неодмінно пов'язане із найважливішими функціями та цілями держави, що є основою стратегії сталого розвитку країни [7]. Соціально-культурна сфера визначає духовну частину життя людини: це освіта, виховання, охорона здоров'я, інтелектуальний та культурний розвиток тощо. Культурні права громадян – група конституційних прав і свобод людини, спрямованих на забезпечення культурних і духовних потреб особи. До цих прав належать право на освіту, право на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості. Крім того, держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування, дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує громадян правом на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, кожен, хто працює, має право на

відпочинок, сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою [1; 5]. Ряд функцій держави із забезпечення соціально-культурної сфери представлений на рис. 1.

Рис. 1. Функції держави із забезпечення соціально-культурної сфери
(складено авторами на основі джерела [1])

Проте, варто відмітити ряд невирішених проблем, пов'язаних з недоліками управління бюджетними потоками в соціально-культурній сфері, що потребують подальшого вирішення.

По-перше, це проблеми фінансового забезпечення молодих сімей житлом за рахунок бюджетних коштів. На сьогодні 657 тис. громадян в чергах на покращення житлових умов, з них 10% або 65,7 тис. – це молоді громадяни. У 2018 р. заплановано надання державної підтримки для будівництва (придбання) доступного житла обсягом 100 млн. грн., а часткова компенсація відсоткової ставки кредитів комерційних банків молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла становить 35 400 тис. грн., що в розрахунок 1 особу (сім'ю) - 539 грн. [3; 4]. Таким чином, для розв'язку проблеми забезпечення населення доступним житлом необхідним є перегляд напрямів спрямування бюджетних коштів та збільшення обсягів фінансування житлових програм за рахунок коштів як державного бюджету так і місцевих бюджетів України. Показниками ефекту від спрямування бюджетних потоків на будівництво (реконструкцію) та придбання житла для молодих сімей стане покращення демографічної ситуації, збільшення рівня народжуваності.

По-друге, не менш важливою проблемою, є недостатнє фінансування освітньої галузі, що призводить до низького рівня оплати праці для працівників освіти та науковців, недостатнього рівня фінансування наукових досліджень та розробок вчених, відтоку кадрів за кордон тощо. Загальна сума освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, що надається в контексті децентралізації бюджетної системи України у 2018 р. становить 61 млрд. грн,

що на 16% більше ніж в 2017 р. Вперше у 2018 р. заплановано субвенцію на забезпечення якісної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа», що становить 1,4 млрд. грн. [3; 4]. Для вирішення існуючих проблем у фінансуванні освітньої галузі необхідним є: систематизація законодавства у сфері освіти; фінансове заохочення до наукової діяльності науковців та студентів; посилення контролю за ефективним використанням бюджетних коштів тощо.

По-третє, проблеми галузі охорони здоров'я, зумовлені низьким рівнем фінансового забезпечення галузі, що призводять до незадовільного рівня медичних послуг та низького рівня відтворення людського потенціалу. Причинами тому є, по-перше, відсутність зв'язку між якістю медичних послуг та видатками на їх фінансування; по-друге, відсутність мотивації медичного персоналу до якісних результатів праці; по-третє, низький рівень самостійності медичних закладів щодо використання бюджетних коштів [6]. Реформування охорони здоров'я є однією з пріоритетних цілей Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», що є першим напрямом удосконалення управління фінансовими потоками в галузі [7]. У 2018 р. в контексті децентралізації бюджетної системи України з державного бюджету передбачено субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам: на придбання витратних матеріалів для закладів охорони здоров'я та лікарських засобів для інгаляційної анестезії у розмірі 18,9 млн. грн.; на придбання медикаментів та виробів медичного призначення для забезпечення швидкої медичної допомоги – 137,9 млн. грн.; на придбання ангиографічного обладнання – 150 млн. грн.; на відшкодування вартості лікарських засобів для лікування окремих захворювань – 1 млрд. грн.; на реформування регіональних систем охорони здоров'я для здійснення заходів з виконання спільного з Міжнародним банком реконструкції та розвитку проекту «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей» – 1,7 млрд. грн., а також медичну субвенцію обсягом 57,4 млрд. грн.; [3; 4].

По-четверте, проблеми у сфері культури. Обмеженість бюджетних коштів на удосконалення та розвиток культурного надбання призводить до зростання емоційного напруження суспільства, відсутності можливостей самовдосконалюватись, розвиватись, збагачувати внутрішній світ, та виховувати дітей належним чином. Для виправлення існуючих проблем пропонуємо фінансувати наступні програми та заходи за рахунок бюджетних коштів: популяризацію не лише викладання, але і спілкування українською мовою; посилення контролю за фотомовою та лексикою у соціальних мережах та в процесі розмови; проведення занять із молоддю по вдосконаленню і саморозвитку; створення спеціальних центрів розвитку дітей, центрів розвитку особистості, для розкриття потенціалу кожної людини.

Висновки. Досліджено проблеми соціально-культурної сфери України та наведено напрями їх розв'язку за рахунок коштів державного бюджету України та місцевих бюджетів України. Переважна більшість проблем в соціальній, освітній, медичній та культурній сферах полягає в обмеженості бюджетних коштів, неефективності їх використання та вадах контролю за дотриманням бюджетного законодавства. Наведені пропозиції та напрями щодо

удосконалення управління фінансовими потоками бюджету в соціально-культурній сфері можна сприятливо реалізувати в контексті децентралізації бюджетної системи, що стане позитивним кроком на шляху до інтеграції України у європейське середовище.

Бібліографічні посилання:

1. Адміністративне право України: [Підручник] / За заг. ред. д.ю.н., проф. Т.О. Коломоєць. – Київ: Істина, 2008. – 457 с.
2. Дубінський С.В. Проблеми забезпечення якості послуг в медичній галузі України / С.В. Дубінський // Європейський вектор економічного розвитку. – 2016. – № 1 (20). – С. 51–59.
3. Закон України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» від 21 грудня 2016 р. № 1801-VIII (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>
4. Закон України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» від 07 грудня 2017 р. № 2246-VIII [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>
5. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
6. Лисяк Л. В. Бюджетна політика у сфері охорони здоров'я як підґрунтя сталого людського розвитку / Л. В. Лисяк, Ю. О. Красільнікова. // ВІСНИК Донбаської державної машинобудівної академії. – 2016. – № 3. – С. 113–119.
7. Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
8. Щокін Р. Г. Регулювання державної політики у галузі освіти України: адміністративно-правовий аспект [Електронний ресурс] / Р. Г. Щокін // Міжнародний науковий журнал "Верховенство права". – 2017. – Режим доступу : <http://sd-vp.info/2017/regulyuvannya-derzhavnoyi-politiki-u-galuzi-osviti-ukrayini-administrativno-pravovij-aspekt/>.

References:

1. Kolomoiets', T.O. (2008), *Administratyvne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine], Istyna, Kyiv, Ukraine.
2. Dubins'kyj, S.V. (2016), «Problems of quality of services in the medical industry of Ukraine», *Yevropejs'kyj vektor ekonomichnoho rozvytku*, vol. 1, no. 20, pp. 51–59.
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016), *The Law of Ukraine «About the State Budget of Ukraine for 2017»*, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/lavs/shov/1801-19> (Accessed 02 December 2017).
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), *The Law of Ukraine «About the State Budget of Ukraine for 2018»*, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/lavs/shov/2246-19> (Accessed 07 December 2017).

5. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996) The Law of Ukraine «Constitution of Ukraine», available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Accessed 30 September 2016)
6. Lysiak, L. V. and Krasil'nikova, Yu. O. (2016) «Budgetary health policy as a basis for sustainable human development», VISNYK Donbas'koi derzhavnoi mashynobudivnoi akademi, vol. 3., pp. 113–119.
7. The President of Ukraine (2015), The Order «Pro Stratehiyu staloho rozvytku «Ukraina - 2020» [“About the Strategic Strategic Development of “Ukraine-2020”], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
8. Schokin, R. H. (2017) «Regulation of State Policy in the Field of Education of Ukraine: Administrative and Legal Aspect», Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal «Verkhovenstvo prava», available at: <http://sd-vp.info/2017/regulyuvannya-derzhavnoyi-politiki-u-galuzi-osviti-ukrayini-administrativno-pravovij-aspekt/>

УДК 336.71 : 336.748
JEL Classification: E 42

Світлична Вікторія Юріївна
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту,
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова

Светличная Виктория Юрьевна
кандидат экономических наук,
доцент кафедры финансово-экономической безопасности, учета и аудита,
Харьковский национальный университет имени А.Н. Бекетова

Svitlychna V.Yu.
PhD,
associate professor of Financial and Economic Security,
Accounting and Audit Department,
O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА: ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ ЗМІНИ

ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНАЯ ПОЛИТИКА: ОПРЕДЕЛЕНИЕ СУЩНОСТИ И ТЕНДЕНЦИЙ ИЗМЕНЕНИЯ

MONETARY POLICY: DETERMINATION OF ESSENCE AND TENDENCIES OF CHANGE

У статті досліджуються зміст та аспекти реалізації грошово-кредитної політики у сучасних умовах. Аналізуються підходи до визначення поняття «грошово-кредитна політика». Виявлено, що всі існуючі підходи до визначення грошово-кредитної політики відрізняються за формулюванням мети, об'єкту та суб'єкту грошово-кредитної політики. Проводиться огляд інструментів реалізації грошово-кредитної політики. Охарактеризовано режими здійснення грошово-кредитної політики. Узагальнюються основні сильні та слабкі сторони режимів монетарного таргетування (таргетування грошових агрегатів), таргетування обмінного курсу (курсове, валютне регулювання) та інфляційного таргетування. Аналізуються етапи еволюційного розвитку грошово-кредитної політики України. Вивчаються основні напрями грошово-кредитної політики України на середньострокову перспективу.

Ключові слова: грошово-кредитна політика, інструменти, режими, монетарне таргетування, таргетування обмінного курсу, інфляційне таргетування, НБУ, інфляція

В статье исследуются содержание и аспекты реализации денежно-кредитной политики в современных условиях. Анализируются подходы к определению понятия «денежно-кредитная политика». Выявлено, что все существующие подходы к определению денежно-кредитной политики отличаются по формулировке цели, объекта и субъекта

денежно-кредитной политики. Проводится обзор инструментов реализации денежно-кредитной политики. Охарактеризованы режимы осуществления денежно-кредитной политики. Обобщаются основные сильные и слабые стороны режимов монетарного таргетирования (таргетирование денежных агрегатов), таргетирование обменного курса (курсовое, валютное регулирование) и инфляционного таргетирования. Анализируются этапы эволюционного развития денежно-кредитной политики Украины. Изучаются основные направления денежно-кредитной политики Украины на среднесрочную перспективу.

Ключевые слова: денежно-кредитная политика, инструменты, режимы, монетарное таргетирование, таргетирование обменного курса, инфляционное таргетирование, НБУ, инфляция.

The article explores the content and aspects of the implementation of monetary policy in modern conditions. Approaches to the definition of the concept of "monetary policy" are analyzed. It was revealed that all existing approaches to the definition of monetary policy differ in the formulation of the objective, object and subject of monetary policy. The review of instruments for the implementation of monetary policy is under way. The regimes for the implementation of monetary policy are characterized. Generalize the main strengths and weaknesses of monetary targeting regimes (targeting monetary aggregates), exchange rate targeting (exchange rate, currency regulation) and inflation targeting. The stages of evolutionary development of the monetary and credit policy of Ukraine are analyzed. The main directions of the monetary and credit policy of Ukraine for the medium term are being studied.

Key words: monetary policy, instruments, regimes, monetary targeting, exchange rate targeting, inflation targeting, NBU, inflation.

Постановка проблеми. Грошово-кредитна політика, виступаючи головним інструментом державного регулювання економічних процесів, визначає рівень багатьох макроекономічних показників, таких як: обсяг грошової маси, рівень інфляції, обсяг державного і місцевих бюджетів. Обґрунтована і виважена грошово-кредитна політика сприяє досягненню загальноекономічних цілей, дозволяє мінімізувати кризові економічні явища та покращувати соціально-економічний розвиток.

Зазначені факти підкреслюють актуальність вивчення сутності та аспектів побудови ефективної грошово-кредитної політики.

Аналіз результатів останніх досліджень і публікацій. Проблеми грошово-кредитної політики, теоретичні та практичні засади її здійснення висвітлювали у своїх дослідженнях численні науковці, як: Базилевич В.В., Ветрова І.В., Галушко Ю.П., Оголь Д.О., Стельмах В.С., Швайко М.Л. [2; 5-6; 13; 17; 19] та інші [1; 4; 7; 9; 11; 18].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом із тим, слід зазначити, що подальшого розвитку потребують питання, пов'язані із розробкою рекомендацій стосовно оптимізації грошово-кредитної політики України в сучасних умовах.

Мета статті. Метою роботи є дослідження основних аспектів розгляду сутності грошово-кредитної політики, вивчення її інструментів та основних режимів реалізації.

Викладення основного матеріалу. Проаналізуємо основні підходи до визначення категорії «грошово-кредитна політика» (табл. 1).

**Перелік існуючих підходів до визначення категорії
«грошово-кредитна політика»***

Автор	Визначення
Базилевич К.С. [2]	грошово-кредитна політика – сукупність форм і засобів державного впливу на пропозицію грошей з метою забезпечення рівноваги між пропозицією грошей і попитом на них
Бондаренко Л.А. [3]	грошово-кредитна політика – сукупність заходів у сфері грошового обігу і кредитних відносин, які проводить держава
Будаговська С.М. [11]	грошово-кредитна політика – політика, яка впливає на обсяг і структуру виробництва, загальний рівень цін, інвестицій та зайнятості, на стан зовнішньоекономічної рівноваги, змінюючи пропозицію грошей в економіці
Бурда М. [4]	вважає, що грошово-кредитна політика – один із альтернативних видів політики уряду, що спрямовується на вплив на процентні ставки і валютні курси, загальніше – на умови фінансових ринків і їхні зв'язки з реальною економікою
Ветрова І.П. [5]	грошово-кредитна політика – система заходів із регулювання грошової пропозиції за її кількістю, структурою, рівнем процентних ставок, ціною і обсягом кредитів, спрямованих на економічне зростання країни, стримування інфляції, забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості населення, регулювання платіжного балансу з метою задоволення суспільного попиту на гроші
Галушко Ю.П. [6]	грошово-кредитна політика – це упорядковане в часі та цілеспрямоване використання грошово-кредитних інструментів, спрямоване на досягнення цілей економічного зростання
Кулинська А.В. [9]	грошово-кредитна політика – комплекс взаємопов'язаних та скоординованих заходів держави регулятивного характеру, котрі здійснюються безпосередньо НБУ або за його участю, і реалізуються через складові механізми фіскально-бюджетної політики за рахунок операційних важелів, дотримуючись при цьому середньострокових орієнтирів, забезпечуючи прозорість політики країни, поєднуючи незалежність у виконанні головної конституційної функції з узгодженістю дій інших органів державної влади
Мисак С.О. [12]	грошово-кредитна політика – сукупність заходів законодавчої та виконавчої влади, спрямованих на досягнення стабілізації національної грошової одиниці, підвищення ліквідності та кредитоспроможності банківських інститутів через регулювання грошового ринку
Сомик А.В. [16]	грошово-кредитна політика – це курс держави у сфері забезпечення її економічної безпеки методами грошово-кредитного регулювання, що визначається у сукупності заходів грошово-кредитного характеру
Стельмах В.С. [17]	грошово-кредитна політика – комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, направлених на регулювання економічного зростання, стримування інфляції та забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості населення та вирівнювання платіжного балансу, що їх проводить держава через свій центральний банк

* Джерело: сформовано автором на основі [2; 3; 11; 4; 5; 6; 9; 12; 16; 17]

Наявні в економічній літературі трактування досліджуваної категорії частіше відрізняються визначенням мети, суб'єкту и об'єкту грошово-кредитної політики:

1) метою грошово-кредитної політики вважають: забезпечення рівноваги між пропозицією грошей і попитом на них та підтримання зовнішньої та

внутрішньої стабільності національної валюти (Базилевич В.Д.); зміну пропозицію грошей в економіці (Будаговська С.М.); економічне зростання країни, стримування інфляції, забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості населення, регулювання платіжного балансу з метою задоволення суспільного попиту на гроші (Ветрова І.П.); забезпечення прозорості політики країни, поєднуючи незалежність у виконанні головної конституційної функції з узгодженістю дій інших органів державної влади (Кулинська А.В.); досягнення стабілізації національної грошової одиниці, підвищення ліквідності та кредитоспроможності банківських інститутів (Мисак С.О.); досягнення певних суспільних, соціально-економічних цілей (Стельмах В.С.) [2; 11; 5; 9; 12; 17];

2) об'єктом грошово-кредитної політики виступає: пропозиція грошей (Базилевич В.Д., Будаговська С. М., Ветрова І.П.); грошовий обіг та кредитні відносини (Бондаренко Л.А., Стельмах В.С.); грошовий ринок (Мисак С.О.) [2; 11; 5; 3; 17; 12];

3) суб'єктом грошово-кредитної політики є: держава (Базилевич В.Д., Бондаренко Л.А., Кулинська А.В.); уряд (Бурда М.); держава в особі центрального банку (Стельмах В.С.); суб'єкт не визначено (Будаговська С.М., Ветрова І.П., Галушко Ю.П., Мисак С.О.) [2; 3; 9; 4; 17; 11; 5; 6; 12].

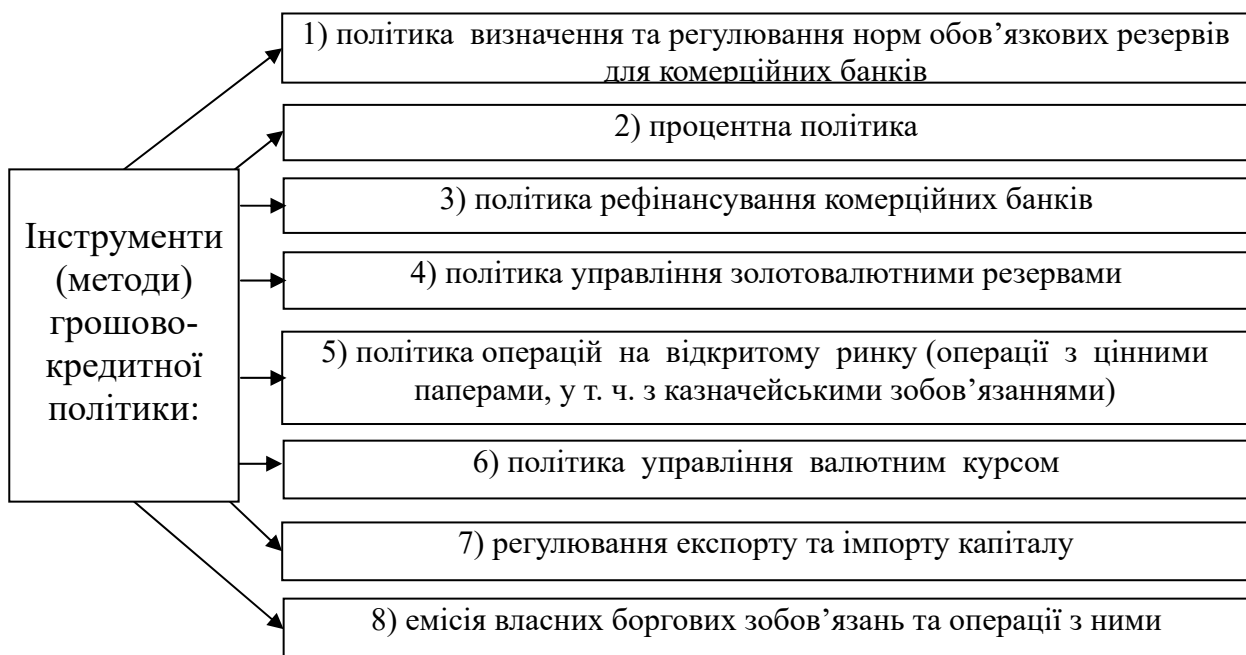

Рис. 1. Інструменти (методи) грошово-кредитної політики

Джерело: сформовано автором на основі [1; 13]

Згодні з точкою зору Оголь Д.О, що найбільш вдалим в якості мети грошово-кредитної політики є встановлення взаємозв'язку між її реалізацією та важливими макроекономічними показниками – економічним зростанням, стабільністю національної валюти, рівнем інфляції, збалансованістю платіжного балансу, рівнем зайнятості населення та ін. Таким чином проводиться важливий зв'язок між реалізацією грошово-кредитної політики та суспільним розвитком [13].

Дуже розповсюдженим є використання дослідниками і поняття «монетарна політика». Цікавим є те, що більшість науковців трактують це поняття, як тотожне поняттю «грошово-кредитна політика». Такі підходи можна зустріти у роботах Гудзоватої О.О., Корнеєвої Ю.В., Пономаренко А.А., Хорошевої А.С., Швайко М.Л. [7-8; 14; 20]. Аналогічний підхід можна зустріти і у монографії Стельмаха В.С.: «грошово-кредитну політику часто називають монетарною, оскільки вона є політикою у сфері управління кількістю грошей в обігу» [17, с.58].

Грошово-кредитна політика впливає на стан грошового ринку (як на грошову пропозицію, так і на грошовий попит), а отже і на економіку шляхом застосування відповідних інструментів.

До останніх відносяться адміністративні та економічні, правові та інформаційні важелі, які застосовує Національний банк України із метою підтримки рівноваги на грошово-кредитному ринку та забезпечення економічного зростання (рис.1).

В практиці реалізації грошово-кредитної політики прийнято виділяти її основні режими, які забезпечують дієвість самої політики, а сутність кожного базується на виборі обраного Національним банком номінального показника (табл.2) [1, с.41]:

1. Монетарне таргетування (таргетування грошових агрегатів) – передбачає досягнення цінової стабільності шляхом забезпечення контролю за зростанням кількості грошей порівняно з наперед оголошеним таргетом. Щорічно визначається цільовий орієнтир, який може вимірюватися показником зміни грошової маси (агрегати М1, М2 або М3) або загальним рівнем ліквідності, чи визначатися як інтервал динаміки грошової пропозиції. Теоретичною основою режиму монетарного таргетування є положення кількісної теорії грошей, згідно якої запровадження такого режиму передбачає наявність прямої залежності між пропозицією грошей і значенням інфляції [17].

2. Таргетування обмінного курсу (курсове, валютне регулювання) – центральний банк встановлює номінальний обмінний курс як проміжну ціль монетарної політики і намагається забезпечити його стабільність щодо валюти так званої країни-якоря через зміни процентних ставок і прями валютні інтервенції, імпортуючи таким чином цінову стабільність з цієї країни [10].

3. Інфляційне таргетування – спрямоване на підтримання стабільності цін і зосереджена на мінімізації відхилень у прогнозах інфляції від оголошеної інфляційної мети [10]. Передбачає публічне оголошення планових рівня інфляції, при цьому встановлюється відповідальність центрального банку, який застосовує певні монетарні інструменти для виправлення ситуації у разі, якщо інфляційний прогноз не виправдовується [17].

Кожний з режимів застосовується у практиці реалізації грошово-кредитної політики різних країн світу. І, звичайно, ці режими характеризуються своїми позитивними и негативними рисами. Так, у своєму дослідженні

Авраменко О.О. наводить сильні і слабкі сторони режимів грошово-кредитної політики:

1) режим монетарного таргетування:

– сильні сторони: посилення відповідальності центрального банку за проведення грошово-кредитної політики; можливість швидкого реагування з боку центрального банку на зміну таргету; високий рівень координації монетарної та макроекономічної політики;

– слабкі сторони: недостатня інформованість для суспільства; недовіра у разі значних коливань попиту на гроші; невизначеність майбутньої динаміки цін, нестійкий зв'язок між грошовими агрегатами і цільовим показником інфляції;

2) режим таргетування обмінного курсу:

– сильні сторони: високий рівень інформативності для суспільства; низькі інфляційні очікування; зростання довіри до макроекономічних показників;

– слабкі сторони: високий рівень залежності монетарної політики від зовнішньоекономічних факторів; недостатній зв'язок з пріоритетною метою грошово-кредитної політики – ціновою стабільністю;

Таблиця 2

Хронологія змін проведення грошово-кредитної політики*

Період	Характеристика
1993-1994 р.р.	інструментами проведення грошово-кредитної політики виступали монетизація бюджетного дефіциту і використання кредитів НБУ для фінансування програм уряду. Наслідки: надмірне емісійне кредитування та гіперінфляція
кінець 1994 р.	використовується весь спектр жорстких інструментів для зниження темпів інфляції, майже по аналогії з «методами шокової терапії»
1996 р.	пом'якшення грошово-кредитної політики
1996-2014 р.р.	грошово-кредитна політика з режимом фіксованого обмінного курсу (з метою підтримки стабільного курсоутворення)
2014 р.	перехід до гнучкого курсоутворення, монетарного таргетування та фіскального домінування
2015-2016 р.р.	перехід від монетарного таргетування до інфляційного таргетування (використання плаваючого валютного курсу, а також перехід до активної процентної політики)
2017 р.	активне використання механізму інфляційного таргетування. Основний вектор грошово-кредитної політики – забезпечення цінової стабільності. Пріоритет діяльності НБУ щодо реалізації грошово-кредитної політики – утримання інфляції в рамках запланованого показника у 2017р. 8% ($\pm 2\%$). За підсумками 2017 р. реальний показник індексу споживчих цін сягнув 10,2 % (до грудня попереднього року), що вже перевищує цільовий орієнтир за споживчою інфляцією; курсова динаміка гривні демонструвала значну та нестабільну волатильність, що у свою чергу стає самостійним інфляційним чинником через підвищення інфляційних очікувань

* Джерело: сформовано автором на основі [20]

3) режим інфляційного таргетування:

– сильні сторони: найбільш відповідає пріоритетній меті грошово-кредитної політики – забезпеченню цінової стабільності; збільшення

прозорості та контрольованості здійснення грошово-кредитної політики; забезпечення чіткого і зрозумілого орієнтиру для всього суспільства;

– слабкі сторони: послаблення гнучкості монетарної політики; вплив на динаміку інфляції факторів, які не контролюються центральним банком, що обмежує його можливості впливу на рівень інфляції [1].

Яким чином відбувалися зміни у грошово-кредитній політиці України проаналізуємо у табл. 2.

Постановою Правління НБУ від 18 серпня 2015 р. №541 «Про основні засади грошово-кредитної політики на 2016-2020 роки» визначено основні напрями грошово-кредитної політики України на зазначений період:

– дотримання кількісних цілей щодо інфляції;

– зміни ключової процентної ставки грошово-кредитної політики (синхронізованою з обліковою ставкою) – процентної ставки за операціями Національного банку, що мають найбільший вплив на стан грошово-кредитного ринку;

– беззаперечна пріоритетність досягнення та підтримання цінової стабільності порівняно з іншими цілями та завданнями грошово-кредитної політики;

– режим плаваючого обмінного курсу. Обмінний курс значною мірою визначатиметься ринковими умовами без попереднього встановлення бажаного або прогнозного значення;

– перспективний характер прийняття рішень, які ґрунтуються на макроекономічній основі. Рішення щодо параметрів грошово-кредитної політики ґрунтуються на комплексному макроекономічному аналізі та прогнозі;

– прозорість діяльності Національного банку;

– інституційна, фінансова та операційна незалежність Національного банку [15].

Безперечно, успішність проголошених стратегічних напрямів досягнення мети грошово-кредитної політики України будуть забезпечувати обґрунтовані і дієві монетарні інструменти, такі як: подальша лібералізація валютного законодавства, ефективна політика управління державним боргом, ефективна реалізація політики інфляційного таргетування, підвищення довіри населення до банківської системи та стимулювання заощаджень шляхом підтримання низького рівня інфляції та встановлення привабливих процентних ставок

Висновки і пропозиції. Отже, грошово-кредитна політика України є надзвичайно важливим інструментом регулювання соціально-економічного розвитку економіки. І підвищення її дієвості, ефективності дозволить стабілізувати ситуацію в грошово-кредитній сфері, а також забезпечить позитивний вплив на виконання основних завдань розвитку країни в цілому.

Бібліографічні посилання:

1. Авраменко О.О. Грошово-кредитна політика України в системі забезпечення економічної безпеки держави / О.О. Авраменко: дис... канд.

- економ. наук: 21.04.01 (економічна безпека держави). – Київ: Нац. ін-т страт. дослід., 2016. – 282 с.
2. Базилевич В. Макроекономіка: підручник / В. Базилевич, К. Базилевич, Л. Баластрик. – К.: Знання, 2008. – 743 с.
 3. Бондаренко Л.А. Нетрадиційні заходи грошово-кредитної політики центральних банків в умовах кризи / Л.А. Бондаренко // Банківська справа. – 2015. – Випуск 2 (112). – С.58-61.
 4. Бурда М. Макроекономіка: Європейський контекст [Текст] : підручник / М. Бурда, Ч. Вишлош ; пер. з англ. – К. : Основи, 1998. – 682 с.
 5. Ветрова І.В. Правові основи реалізації грошово-кредитної політики національного банку України / І.В. Ветрова: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 (адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право). – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2007. – 20 с.
 6. Галушко Ю.П. Інструменти грошово-кредитного регулювання в системі факторів економічного зростання / Ю.П. Галушко: дис... канд. економ. наук: 08.00.08 (гроші, фінанси і кредит). – К., ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016. – 223 с.
 7. Гудзовата О.О. Світовий досвід застосування монетарного інструментарію для впровадження ефективної державної політики функціонування грошово-кредитної сфери / О.О. Гудзовата // Інфраструктура ринку. – 2016. – Випуск 2. – С.269-273.
 8. Корнєєва Ю.В. Особливості системи грошово-кредитного регулювання на теренах снд у процесі переходу до ринкової економіки / Ю.В. Корнєєва // Економічний аналіз. – 2013 рік. – Том 13. – С.79-87.
 9. Кулінська А.В. Державне управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки України / А.В. Кулінська: дис... докт. економ. наук: 08.00.03 (економіка та управління національним господарством (економічні науки)). – Одеса: Одеський національний політехнічний університет, 2017. – 531 с.
 10. Кулінець А.П. Особливості міжнародного досвіду використання режимів таргетування валютного курсу [Текст] / А. П. Кулінець // Наукові праці НДФІ. – 2008. – № 3 (44). – С.160-168.
 11. Мікроекономіка і макроекономіка [Текст]: підруч. / С. Будаговська, О. Кілієвич, І. Луніна та ін. ; за заг. ред. С. Будаговської. – 3-е вид. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 517 с.
 12. Мисак С. О. Фінансова політика [Текст] / С. О. Мисак. – К. : ІАЕ, 2002. – 139 с.
 13. Оголь Д.О. Вплив грошово-кредитної політики на економічне зростання України / Д.О. Оголь: дис... канд. економ. наук: 08.00.08 (гроші, фінанси і кредит). – Суми: Українська академія банківської справи, 2016. – 285 с.
 14. Пономаренко А.А. Особливості кредитно-грошової політики України на сучасному етапі [Текст] / А. А. Пономаренко // Вісник Черкаського ун-ту. – 2009. – Вип. 151. – С.149-156.

15. Про основні засади грошово-кредитної політики на 2016-2020 роки: Постановою Правління НБУ від 18 серпня 2015 р. №541. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0541500-15>.
16. Сомик А.В. Умови середовища реалізації грошово-кредитної політики в Україні [Текст] / Сомик А. В. // Фінанси України. – 2009. – № 6. – С.39-52.
17. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін / [моногр.] за ред. В.С. Стельмаха. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України, УБС НБУ, 2009. – 404 с.
18. Хорошева А. С. Содержание денежно-кредитного регулирования в контексте экономической безопасности государства [Текст] / А. С. Хорошева // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики : зб. наук. праць / Харк. ін-т банківської справи Ун-ту банківської справи НБУ. – 2009. – № 2. – С.78-86.
19. Швайко М.Л. Особливості грошово-кредитної політики України в сучасних умовах / М.Л. Швайко // Соціальна економіка. – 2016. – № 1. – С.82-86.
20. Швайко М.Л. Сучасні тенденції грошово-кредитної політики України / М.Л. Швайко // Вісник харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – Серія «Економічна». – 2017. – Випуск 92. – С.32-40.

List of references:

1. Avramenko O.O. Groshovo-kreditna politika Ukraini v sistemi zabezpechennya ekonomichnoї bezpeki derzhavi / O.O. Avramenko: dis... kand. ekonom. nauk: 21.04.01 (ekonomichna bezpeka derzhavi). – Kiiv: Nac. in-t strat. doslid., 2016. – 282 s.
2. Bazilevich V. Makroekonomika: pidruchnik / V. Bazilevich, K. Bazilevich, L. Balastrik. – K.: Znannya, 2008. – 743 s.
3. Bondarenko L.A. Netradicijni zahodi groshovo-kreditnoї politiki central'nix bankiv v umovax krizi / L.A. Bondarenko // Bankivs'ka sprava. – 2015. – Vipusk 2 (112). – S.58-61.
4. Burda M. Makroekonomika: Evropejs'kij kontekst [Tekst] : pidruchnik / M. Burda, Ch. Viplosh ; per. z angl. – K. : Osnovi, 1998. – 682 s.
5. Vetrova I.V. Pravovi osnovi realizacii groshovo-kreditnoї politiki nacional'nogo banku Ukraini / I.V. Vetrova: avtoref. dis. kand. jurid. nauk: 12.00.07 (administrativne pravo i proces; finansove pravo; informacijne pravo). – K.: Kiivs'kij nacional'nij universitet imeni Tarasa Shevchenka, 2007. – 20 s.
6. Galushko Yu.P. Instrumenti groshovo-kreditnogo reguluvannya v sistemi faktoriv ekonomichnogo zrostannya / Yu.P. Galushko: dis... kand. ekonom. nauk: 08.00.08 (groshi, finansi i kredit). – K., DVNZ «Universitet bankivs'koї spravi», 2016. – 223 s.
7. Gudzovata O.O. Svitovij dosvid zastosuvannya monetarnogo instrumentariyu dlya vprovadzhennya effektivnoї derzhavnoї politiki funkcionuvannya

- groshovo-kreditnoï sferi / O.O. Gudzovata // Infrastruktura rinku. – 2016. – Vipusk 2. – S.269-273.
8. Korneeva Yu.V. Osoblivosti sistemi groshovo-kreditnogo reguluyuvannya na terenax snd u procesi perexodu do rinkovoï ekonomiki / Yu.V. Korneeva // Ekonomichnij analiz. – 2013 rik. – Tom 13. – S.79-87.
 9. Kulins'ka A.V. Derzhavne upravlinnya finansovoyu skladovoyu ekonomichnoï bezpeki nacional'noï ekonomiki Ukraïni / A.V. Kulins'ka: dis... dokt. ekonom. nauk: 08.00.03 (ekonomika ta upravlinnya nacional'nim gospodarstvom (ekonomichni nauki)). – Odesa: Odes'kij nacional'nij politexnichnij universitet, 2017. – 531 s.
 10. Kulinec' A.P. Osoblivosti mizhnarodnogo dosvidu vikoristannya rezhimiv targetuvannya valyutnogo kursu [Tekst] / A. P. Kulinec' // Naukovi praci NDFI. – 2008. – № 3 (44). – S.160-168.
 11. Mikroekonomika i makroekonomika [Tekst]: pidruch. / S. Budagovs'ka, O. Kilievich, I. Lunina ta in. ; za zag. red. S. Budagovs'koï. – 3-e vid. – K. : Vidvo Solomiï Pavlichko «Osnovi», 2003. – 517 s.
 12. Misak S. O. Finansova politika [Tekst] / S. O. Misak. – K. : IAE, 2002. –139 s.
 13. Ogol' D.O. Vpliv groshovo-kreditnoï politiki na ekonomichne zrostannya Ukraïni / D.O. Ogol': dis... kand. ekonom. nauk: 08.00.08 (groshi, finansi i kredit). – Sumi: Ukraïns'ka akademiya bankivs'koï spravi, 2016. – 285 s.
 14. Ponomarenko A.A. Osoblivosti kreditno-groshovoï politiki Ukraïni na suchasnomu etapi [Tekst] / A. A. Ponomarenko // Visnik Cherkas'kogo un-tu. – 2009. – Vip. 151. – S.149-156.
 15. Pro osnovni zasadi groshovo-kreditnoï politiki na 2016-2020 roki: Postanovoyu Pravlinnya NBU vid 18 serpnya 2015 r. №541. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0541500-15>.
 16. Somik A.V. Umovi seredovishha realizacii groshovo-kreditnoï politiki v Ukraïni [Tekst] / Somik A. V. // Finansi Ukraïni. – 2009. – № 6. – S.39-52.
 17. Monetarna politika Nacional'nogo banku Ukraïni: suchasnij stan ta perspektivi zmin / [monogr.] za red. V.S. Stel'maxa. – K.: Centr naukovix doslidzhen' Nacional'nogo banku Ukraïni, UBS NBU, 2009. – 404 s.
 18. Xorosheva A. S. Soderzhanie denezhno-kreditnogo regulirovaniya v kontekste e'konomicheskoy bezopasnosti gosudarstva [Tekst] / A. S. Xorosheva // Finansovo-kreditna diyal'nist': problemi teorii i praktiki : zb. nauk. prac' / Xark. in-t bankivs'koï stravi Un-tu bankivs'koï spravi NBU. – 2009. – № 2. – S.78-86.
 19. Shvajko M.L. Osoblivosti groshovo-kreditnoï politiki Ukraïni v suchasnix umovax / M.L. Shvajko // Social'naya e'konomika. – 2016. – № 1. – S.82-86.
 20. Shvajko M.L. Suchasni tendencii groshovo-kreditnoï politiki Ukraïni / M.L. Shvajko // Visnik xarkivs'kogo nacional'nogo universitetu imeni V. N. Karazina. – Seriya «Ekonomichna». – 2017. – Vipusk 92. – S.32-40.

УДК 657:6

JEL Classification: M40, 41, 42

Лебедевич С.І.,

д.е.н., професор

Клим Н.М.

к.е.н., доцент

Національний лісотехнічний університет України

Лебедевич С.И.,

д.э.н., профессор

Клым Н.М.

к.э.н., доцент

Национальный лесотехнический университет Украины

Lebedevich S.I.,

D.Sc., Professor

Klym N.M.

Ph.D Economic, docent

National Forestry University of Ukraine

**ДО МЕТОДИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З
АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АУДИТУ**

**МЕТОДИКА РЕАЛИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА ПО АКТУАЛЬНЫМ
ПРОБЛЕМАМ РАЗВИТИЯ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕТА И АУДИТА**

**THE METHOD OF IMPLEMENTING THE EDUCATIONAL PROCESS ON
THE ACTUAL PROBLEMS OF DEVELOPMENT OF THE ACCOUNTING
AND AUDIT ORGANIZATION**

У статті відображено розроблену й реалізовану в навчальному процесі методіку викладання навчальних дисциплін «Організація обліку», «Аудит», «Організація і методика аудиту» з впровадженням їх оборонного спрямування та екологізації. Запропоновано проведення занять у активній формі, зокрема ділові ігри.

Ключові слова: методика, навчальний процес, проблеми, розвиток, організація, облік, аудит.

В статье отражено разработанную и реализованную в учебном процессе методіку преподавания учебных дисциплин «Организация учета», «Аудит», «Организация и методика аудита» с использованием их оборонного направления и экологизации. Предложено проведение занятий в активной форме, в том числе деловые игры.

Ключевые слова: методика, учебный процесс, проблемы, развитие, организация, учет, аудит.

The article describes the developed and implemented teaching methodology of teaching disciplines "Organization of accounting", "Audit", "Organization and methodology of audit" with

the implementation of their defensive direction and ecologization. It is offered to conduct classes in an active form, in particular business games.

Key words: *methodology, educational process, problems, development, organization, accounting, audit.*

Постановка проблеми. Університетська освіта в Україні повинна забезпечувати високий фаховий рівень випускників, опанування ними повного комплексу компетенцій, зокрема інтегральної, професійних і загальних. Особливо це стосується спеціальностей, пов'язаних з реформуванням управління національною економікою, зокрема спеціальності «Облік і оподаткування».

Особливо актуальними проблемами розвитку організації обліку і аудиту в Україні є їх оборонне спрямування і екологізація. Цими проблемами ми успішно займаємося з колективом науковців кафедри обліку і аудиту Національного лісотехнічного університету України [1-6]. Маємо уже певний досвід із запровадження оборонної спрямованості та екологізації організації обліку і аудиту в навчальний процес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. питанням організації екологічного обліку присвячені праці О.Ф. Балацького, І.К. Бистрякова, Б.В. Букринського, О.О. Веклич, Т.П. Галушкіної, О.Л. Кащенко, Л.Г. Мельника, А.В. Чупіса, М.К., Доповнення до основних регламентів з бухгалтерського обліку і фінансової звітності підприємств і організацій України щодо їх екологізації здійснені Лебедевич С.І.[3; 4], Методика обліково- аудиторського забезпечення підприємств лісового сектора економіки а також питання трансформації аудиту в умовах екологізації економіки України висвітлені у працях Лебедевич С.І., Клим Н.М. [1; 2]. Розвиток облікової думки потребує запровадження наявних розробок у процес викладання обліково-аудиторських дисциплін. Цікавими для вивчення є висвітлені методики викладання облікових дисциплін у працях Чижевської Л.В., Івахненокова С.В, Садовської І.Б., Шквіра В.Д. та ін., які можуть бути враховані при запровадженні оборонної спрямованості та екологізації організації обліку і аудиту в навчальний процес.

Метою статті є вдосконалення методики реалізації навчального процесу з актуальних проблем розвитку організації обліку і аудиту в Україні.

Основні завдання:

- Оцінювання наявних розробок з оборонного спрямування і екологізації обліку і аудиту щодо потенціалу впровадження у навчальний процес;
- Розроблення методики викладання навчальних дисциплін «Організація обліку», «Аудит», «Організація і методика аудиту» із впровадженням їх оборонного спрямування та екологізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Навчальна дисципліна «Організація обліку» базується на основах бухгалтерського та фінансового обліку. Проведене спеціальне дослідження дозволило розробити теоретико-методологічні і прикладні засади оборонного спрямування та екологізації обліково-звітного процесу. По суті, розроблено методику оборонно-бухгалтерського та еколого-бухгалтерського обліку, а також оборонно-еколого-

фінансової звітності [див.1-8]. Усе це не виходить за рамки діючої обліково-звітної системи, не потребує її докорінної реорганізації. Тому немає принципових труднощів з впровадження результатів зазначених досліджень у навальний процес, зокрема щодо організації обліку.

Навчальні дисципліни «Аудит», та «організація і методика аудиту» базуються на Міжнародних стандартах аудиту. Проте останні не зазначають організації належного контролю оборонної та екологічної інформації.

Нами проведені спеціальні дослідження у зазначеному напрямі, які дозволили розробити методику організації аудиту, оборонно-екологічноспрямовану [див.2; 9]. Ця методика кореспондується із діючою системою аудитування в Україні й не викликає принципових труднощів у запровадженні оборонно-екологічної спрямованості у навчальний процес щодо дисциплін «Аудит» й «Організація і методика аудиту».

Враховуючи особливу необхідність розвитку екологічних компетенцій фахівців з обліку і оподаткування [13], проведене оцінювання наявних розробок з оборонного спрямування й екологізації організації обліку і аудиту довело можливість адаптації їх до навчального процесу без принципових труднощів. Проте методика реалізації навчального процесу при цьому повинна відповідати сучасним вимогам, світовому досвіду й спеціальним компетентностям фахівців.

Світовий досвід організації навчального процесу засвідчує, що найбільш ефективними є активні методи навчання, зокрема ділові ігри [14]. Маємо достатній досвід застосування ділових ігор при реалізації навчального процесу за дисциплінами : «Організація обліку», «Аудит»[11], «Організація і методика аудиту»[12].

Ділові ігри:

- залучають студентів до активної участі у навчальному процесі;
- надають навички командної роботи;
- привчають до відповідальності перед колективом фірми (команди);
- морально і матеріально (щодо кредитно-модульної системи) заохочують студентів;
- дисциплінують без спеціальних карних санкцій.
- дозволяють цікаво у діалоговій формі провести практичне заняття і вирішити поставлені завдання з організації обліку та аудиту.

Зазначимо, що інформаційне забезпечення ділових ігор спеціально розроблено нами у вигляді навчальних посібників [див.10-12]. При цьому виробничі ситуації орієнтовані на підприємствах лісового сектора економіки України, проте можуть бути адаптовані щодо будь-якого вітчизняного сектора економіки без принципових труднощів і реорганізацій.

Висновки. Таким чином, реалізація навчального процесу з актуальних проблем організації обліку і аудиту необхідна і достатня за формою ділових ігор. Наявний досвід їх застосування свідчить про високу ефективність, перспективність, придатність до застосування в усіх університетах України.

Бібліографічні посилання:

1. Лебедевич С.І. Обліково-аудиторське забезпечення підприємств лісового господарства для сталого розвитку України: [Монографія]/С.І.Лебедевич, Н.М.Клим, Х.Р.Хомик. – Львів: Ліга-Прес, 2014. – 268 с.
2. Лебедевич С.І. Клим Н.М. Трансформація аудиту в умовах екологізації економіки: [Collective monograph]/С.І.Лебедевич, Н.М.Клим, /Audit and control: organization, methodology, practice. – USA: Aspert Publishing of Budget Printing Center Taunton, M.A., 2016. - с.14-25.
3. Лебедевич С.І. Доповнення до основних організаційних регламентів з бухгалтерського обліку і фінансової звітності підприємств і організацій України щодо їх екологізації: А.С. №51432 від 26.09.2013. Заяв.№51105 від 17.06.2013.
4. Лебедевич С.І. Доповнення до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» щодо екологічних витрат: А.с. № 57434 від 28.11.2014. Заяв. №57882 від 03.10.2014.
5. Лебедевич С.І. Методичні рекомендації з організації обліку екологічних витрат підприємств лісового господарства України: А.С.№ 61121 від 10.08.2015. Заяв. №61552 від 11.06.2015.
6. Лебедевич С.І. Облікове забезпечення оборонних функцій лісів: А.С.№ 65057 від 25.04.2016. Заяв. №65713 від 25.02.2016.
7. Лебедевич С.І. Концепція екологізації бухгалтерського обліку в Україні/С.І. Лебедевич//Науковий вісник НЛТУ України: зб..наук.-техн. Праць, 2014. – Вип.24.10. – С.153-158.
8. Лебедевич С.І. Класифікація оборонних витрат підприємств лісового господарства/С.І.Лебедевич, Г.А.Говда//національне виробництво й економіка в умовах реформування: стан і перспективи розвитку та міжрегіональної інтеграції: зб.праць ІІ міжн.наук.-практ.конф. (м.Кам'янець Подільський, 28 жовтня 2016 р.). – Тернопіль: Крок, 2016. – с.214-215.
9. Лебедевич С.І. Роль аудиту екологічних процесів у реформуванні управління лісовим господарством України/ С.І.Лебедевич, Н.М.Клим//Економічні науки. Сер. «Облік і фінанси». Ч.2: зб.наук.праць Луцьк. нац..техн.у-ту. – Луцьк, 2016. Вип.13 (49). – С.164-172.
10. Лебедевич С.І. Організація обліку: [навч.посіб.] / С.І.Лебедевич – Львів: Ліга-Прес, 2012. – 230 с.
11. Лебедевич С.І. Аудит: [навч.посіб.] / С.І.Лебедевич. – Львів: Ліга-Прес, 2012. – 484 с.
12. Лебедевич С.І. Курс Аудиту. Аудит. Організація і методика аудиту. Екологічний аудит: [навч.посіб.] / С.І.Лебедевич. – Львів: Ліга-Прес, 2007. – 1050 с.
13. Клим Н.М., Шутка С.Є. Необхідність розвитку екологічних компетенцій фахівців з обліку і оподаткування//Екологізація освіти як чинник сталого розвитку суспільства: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2017. – С. 62-65.

14. Клим Н.М., Шутка С.Є. Ділова гра як один з методів активного навчання при підготовці фахівців з обліку і аудиту//Шляхи забезпечення якості підготовки фахівців з економіки та підприємництва в умовах інтеграції вітчизняної освіти у міжнародний простір: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної інтернет - конференції з проблем вищої освіти і науки (16 листопада 2017 р.) [Електронний ресурс]/Харків, ХНАДУ, 2017. – С. 222-226. – Режим доступу : <http://dl>

List of references:

1. Lebedevych S.I. Oblikovo-audytors'ke zabezpechennia pidpriemstv lisovoho hospodarstva dlia staloho rozvytku Ukrainy: [Monohrafiia]/S.I.Lebedevych, N.M.Klym, Kh.R.Khomyk. – L'viv: Liha-Pres, 2014. – 268 s.
2. Lebedevych S.I. Klym N.M. Transformatsiia audytu v umovakh ekolohizatsii ekonomiky: [Tsoletstive monograph]/S.I.Lebedevych, N.M.Klym, /Audit and tsonontrol: organization, methodology, pratstitse. – USA: Aspert Publishing of Budget Printing Tsenter Tauntion, M.A., 2016. - ts.14-25.
3. Lebedevych S.I. Dopovnennia do osnovnykh orhanizatsijnykh rehlamentiv z bukhholders'koho obliku i finansovoi zvitnosti pidpriemstv i orhanizatsij Ukrainy schodo ikh ekolohizatsii: A.S. №51432 vid 26.09.2013. Zaiav.№51105 vid 17.06.2013.
4. Lebedevych S.I. Dopovnennia do Polozhennia (standartu) bukhholders'koho obliku 16 «Vytraty» schodo ekolohichnykh vytrat: A.s. № 57434 vid 28.11.2014. Zaiav. №57882 vid 03.10.2014.
5. Lebedevych S.I. Metodychni rekomendatsii z orhanizatsii obliku ekolohichnykh vytrat pidpriemstv lisovoho hospodarstva Ukrainy: A.S.№ 61121 vid 10.08.2015. Zaiav. №61552 vid 11.06.2015.
6. Lebedevych S.I. Oblikove zabezpechennia oboronnykh funktsij lisiv: A.S.№ 65057 vid 25.04.2016. Zaiav. №65713 vid 25.02.2016.
7. Lebedevych S.I. Kontsepsiia ekolohizatsii bukhholders'koho obliku v Ukraini/S.I. Lebedevych//Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy: zb..nauk.-tekhn. Prats', 2014. – Vyp.24.10. – S.153-158.
8. Lebedevych S.I. Klasyfikatsiia oboronnykh vytrat pidpriemstv lisovoho hospodarstva/S.I.lebedevych, H.A.Hovda//natsional'ne vyrobnytstvo j ekonomika v umovakh reformuvannia: stan i perspektyvy rozvytku ta mizhrehional'noi intehtratsii: zb.prats' II mizhn.nauk.-prakt.konf. (m.Kam'ianets' Podil's'kyj, 28 zhovtnia 2016 r.). – Ternopil': Krok, 2016. – s.214-215.
9. Lebedevych S.I. Rol' audytu ekolohichnykh protsesiv u reformuvanni upravlinnia lisovym hospodarstvom Ukrainy/ S.I.Lebedevych, N.M.Klym//Ekonomichni nauky. Ser. «Oblik i finansy». Ch.2: zb.nauk.prats' Luts'k. nats..tekhn.u-tu. – Luts'k, 2016. Vyp.13 (49). – S.164-172.
10. Lebedevych S.I. Orhanizatsiia obliku: [navch.posib.] / S.I.Lebedevych – l'viv: Liha-Pres, 2012. – 230 s.
11. Lebedevych S.i. Audyty: [navch.posib.] / S.I.Lebedevych. – l'viv: Liha-Pres, 2012. – 484 s.

12. Lebedevych S.I. Kurs Audytu. Audyty. Organizatsiia i metodyka audytu. Ekolohichnyj audyt: [navch.posib.] / S.I. Lebedevych. – L'viv: Liha-Pres, 2007. – 1050 s.
13. Klym N.M., Shutka S.Ye. Neobkhidnist' rozvytku ekolohichnykh kompetentsij fakhivtsiv z obliku i opodatkovannia//Ekolohizatsiia osvity iak chynnyk staloho rozvytku suspil'stva: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. – L'viv: RVV NLTU Ukrainy. – 2017. – S. 62-65.
14. Klym N.M., Shutka S.Ye. Dilova hra iak odyn z metodiv aktyvnoho navchannia pry pidhotovtsi fakhivtsiv z obliku i audytu//Shliakhy zabezpechennia iakosti pidhotovky fakhivtsiv z ekonomiky ta pidpriemnytstva v umovakh intehratsii vitchyznianoï osvity u mizhnarodnyj prostir: Zbirnyk materialiv Vseukrains'koi naukovo-metodychnoi internet - konferentsii z problem vyschoi osvity i nauky (16 lystopada 2017 r.) [Elektronnyj resurs]/Kharkiv, KhNADU, 2017. – S. 222-226. – Rezhym dostupu : <http://dl>

УДК 658.167

JEL Classification: G20

Передерієнко Н.І.

кандидат економічних наук, доцент,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Передериенко Н.И.

кандидат экономических наук, доцент,
Национальный технический университет
«Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского»

Perederiyenko N.I.

PhD in Economics, Associate Professor,
National Technical University of Ukraine
«Kiev Polytechnic Institute of Igor Sikorskyi»

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЙ

MANAGEMENT OF FINANCIAL SUSTAINABILITY OF ENTERPRISES

Розглянуто методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємств. Розкрито окремі проблеми в оцінюванні фінансового стану та управління фінансовою стійкістю підприємств.

Ключові слова: фінансова стійкість, платоспроможність, ліквідність, грошові потоки, дебіторська заборгованість.

Рассмотрены методические подходы к оценке финансовой устойчивости, ликвидности и платежеспособности предприятий. Раскрыты отдельные проблемы оценки финансового состояния и управления финансовой устойчивостью предприятий.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, платежеспособность, ликвидность, денежные потоки, дебиторская задолженность.

The methodical approaches to assessing financial stability, liquidity and solvency of enterprises are discussed. Some problems in assessing the financial situation and managing financial sustainability of enterprises are disclosed.

Key words: financial stability, solvency, liquidity, cash flows, accounts receivables.

Постановка проблеми. Перехід до ринкової економіки по-новому ставить питання регулювання розвитку підприємства. Невтручання держави в господарську діяльність підприємств змушує їх самостійно шукати шляхи адаптації до ринкових умов, знаходити оптимальні управлінські рішення для підвищення ефективності своєї діяльності та економічного розвитку. Важливою характеристикою фінансово-економічної діяльності підприємства є його фінансова стійкість. Необхідною умовою ефективного функціонування і

стабільного розвитку підприємства є забезпечення достатнього та прийняттого рівня фінансової стійкості, що обумовлює необхідність активних управлінських дій в даній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам управління фінансовою стійкістю підприємств приділяється велика увага в економічній літературі. Визначенням поняття «фінансова стійкість» і методикою її оцінювання займалися зарубіжні і вітчизняні економісти Бланк І.О., Ковальов В.В., Кизим М.О., Мних Є.В., Терещенко О.О., Швиданенко Г.О. Яловий Г.К та інші. Більшість науковців при оцінюванні фінансової стійкості орієнтуються на визначення системи показників, що характеризують структуру капіталу. В якості основних показників оцінювання фінансової стійкості використовуються коефіцієнти: автономії, співвідношення позикових і власних засобів, забезпеченість власними засобами – відношення власних оборотних засобів до загальної величини оборотних засобів тощо. Також на практиці застосовується система показників, яка базується на розрахунку коефіцієнтів ліквідності.

Оцінювання рівня фінансової стійкості здійснюється на підставі відповідності цих показників нормативним, які прийняті як світові стандарти. Але дані критерії не в достатній мірі враховують специфіку галузевої приналежності підприємства, виду його діяльності, форм власності та інші фактори.

Мета дослідження. Метою роботи є дослідження методичних підходів до характеристики фінансового стану підприємства, висвітлення проблем в методиці визначення показників оцінювання фінансової стійкості з точки зору управління нею.

Виклад основного результату дослідження. Управління фінансовою стійкістю є одним із основних елементів фінансового менеджменту на підприємстві, необхідною передумовою стабільного його розвитку. Фінансова стійкість – це якісна характеристика фінансового стану підприємства, так як відображає тенденції зміни фінансових відносин під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників, а також ефективне формування, розподіл і раціональне використання фінансових ресурсів. Фінансова стійкість підприємства визначає його фінансову незалежність від зовнішніх джерел фінансування і фінансову безпеку, передбачає такий стан фінансових ресурсів, за якого раціональне розпорядження ними гарантує наявність власних коштів, стабільну прибутковість та розширене відтворення. Тільки за умови достатнього рівня фінансової стійкості підприємство зможе генерувати високі результативні показники своєї діяльності і забезпечити зростання виробничого потенціалу.

Головними оцінювальними показниками фінансової стійкості є рентабельність, платоспроможність, коефіцієнти, які відображають структуру капіталу і ділову активність підприємства. Деякі з них мають числові значення, що прийняті як світові стандарти для оцінювання фінансового стану підприємства.

Важливим аспектом оцінювання фінансової стійкості підприємства є дослідження структури його капіталу. На відміну від інших характеристик фінансового стану підприємства, фінансова стійкість характеризується, в першу

чергу, складом і структурою джерел фінансування. До числа основних показників фінансової стійкості належить перш за все коефіцієнт автономії. На підставі цього показника визначається, яка частка власних засобів наявна в загальній величині джерел фінансування підприємства. Традиційно вважається, що якщо цей коефіцієнт вище 0,5, тобто 50% і більше, то ризик кредиторів є мінімальним: продавши активи, сформовані за рахунок власних коштів, підприємство може погасити свої боргові зобов'язання, навіть якщо активи, в які вкладені позикові кошти, будуть в силу певних причин знецінені.

Такий підхід в умовах стабільної купівельної сили грошей не зовсім виправданий, оскільки передбачає, що збільшення майна підприємства та зростання ділової активності обов'язково повинні бути обмежені приростом їх власних засобів, який дорівнює не менше половини приросту його майна. Разом з тим розширення обсягів виробництва за забезпеченості збуту продукції зростаючим купівельним попитом навіть за рахунок залучення додаткових позикових коштів вигідно підприємству, якщо відсоток підприємницького прибутку вище ніж позичковий. На різницю між цими відсотками, яка залишається на підприємстві, збільшується його дохід і як наслідок, підвищується ефективність використання власних засобів. Якщо залучаються довгострокові кредити банків з терміном погашення більше одного року, то це не вплине негативно на платоспроможність позичальника.

Ризик втрати платоспроможності виникає лише тоді, коли підприємство здійснює інвестиції, необхідні для розширення виробництва, за рахунок залучення в господарський оборот короткострокової кредиторської заборгованості. Тому в деяких країнах з високо розвинутою ринковою економікою, де суворо дотримуються умов договорів між постачальниками і споживачами продукції і надається велике значення іміджу підприємств, не ставлять високих вимог до коефіцієнту автономії.

В умовах падіння купівельної спроможності грошей, що характерно на сьогодні для України, підприємства намагаються мати високий коефіцієнт автономії, так як комерційні банки висувають більш жорсткі умови видачі довгострокових кредитів за достатньо високих процентних ставок, а короткострокові кредити не можуть бути використані для інвестицій у розширення виробництва. Тому рівень коефіцієнта автономії на підприємствах, які ефективно функціонують, систематично підвищується, а роль його в системі показників оцінювання фінансової стійкості зростає.

Суттєве значення для визначення раціональної структури капіталу і забезпечення фінансової стійкості мають також показники, що характеризують ділову активність підприємства. Важливим показником є коефіцієнт оборотності майна, який показує обсяг продукції, для виробництва якої використовується майно підприємства. Але аналітичне значення цього показника знижується в залежності від матеріаломісткості та трудомісткості продукції. Тому для оцінювання рівня ділової активності, а особливо кредитоспроможності підприємства більш доцільно застосовувати коефіцієнти ефективності використання фінансових ресурсів на підставі показника чистого прибутку (майна і власних засобів). Коефіцієнт ефективності використання

власних засобів дає узагальнюючу оцінку ефективності інвестування коштів у підприємство, що представляє інтерес для його власників.

Підприємства з більш високою швидкістю обороту майна можуть дозволити собі більшу частку позикових коштів без ризику втрати платоспроможності. Це можливо за скорочення операційного циклу з метою збільшення можливостей залучення додаткових джерел фінансування.

Зовнішнім проявом фінансової стійкості виступає платоспроможність, яка відображає здатність підприємства наявними грошовими ресурсами своєчасно погашати свої фінансові зобов'язання у конкретний момент часу. Аналіз платоспроможності необхідний не тільки для підприємств з метою оцінювання і прогнозування фінансово-економічної діяльності, але і для партнерів, інвесторів, кредиторів. Перед укладанням кредитної угоди, банк оцінює кредитоспроможність потенційного позичальника. Для постачальників товарно-матеріальних цінностей, які планують вступити в економічні відносини з підприємством, також важливо знати про його фінансові можливості, якщо виникає питання про надання комерційного кредиту або відстрочки платежу.

Оцінка платоспроможності здійснюється на основі характеристики ліквідності поточних активів, яка супроводжується часом, необхідним для перетворення їх в грошові кошти. Чим менше часу витрачається для інкасації даного активу, тим вище його ліквідність. Ліквідність балансу означає можливість підприємства перетворити активи в готівку і погасити свої боргові зобов'язання або це ступінь покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких в готівку відповідає терміну погашення платіжних зобов'язань. Від ступеню ліквідності балансу залежить платоспроможність.

Традиційно досліджуються декілька коефіцієнтів ліквідності: коефіцієнт поточної, швидкої та абсолютної ліквідності. Коефіцієнт поточної ліквідності характеризує платоспроможність підприємства на певний момент часу і розраховується як відношення фактичної величини оборотних активів до поточних зобов'язань, Виходячи з нормативного значення цього показника необхідно мати оборотних активів не менше, як у два рази більше короткострокових зобов'язань. Високий коефіцієнт поточної ліквідності (>2) може бути наслідком впливу як позитивних, так і негативних чинників, що встановлюється при подальшому поглибленому аналізі статей балансу, які включені в розрахунок цього показника.

Підприємство з високим коефіцієнтом поточної ліквідності може мати низький рівень платоспроможності, якщо значна частина коштів інвестована у дебіторську заборгованість, в тому числі сумнівну або безнадійну, надлишкові матеріальні запаси, а також недостатньо здійснюється контроль за рухом грошових коштів.

В такому випадку дебіторська заборгованість не може бути джерелом погашення короткострокових зобов'язань. За систематичного зростання цін доцільно максимально скорочувати дебіторську заборгованість, так як внаслідок інфляційних процесів боргові зобов'язання споживачів продукції знецінюються. Найбільш важливими показниками, які характеризують

фінансову стійкість підприємства, що пов'язані з дебіторською заборгованістю представлені в табл.1.

Дебіторська заборгованість є причиною гострої нестачі оборотних коштів на підприємстві. Виникнення касових розривів і збільшення строку між вхідними грошовими потоками також є наслідком наявної дебіторської заборгованості, що призводить до зменшення чистого оборотного капіталу та збільшенню циклу обороту готівки.

Щодо короткострокових зобов'язань, то погашення кредиторської заборгованості в терміни, які перевищують договірні, недоцільно, так як в умовах інфляції це погіршує відносини з кредиторами, постачальниками товарно-матеріальних цінностей. В той же час підприємство може мати коефіцієнт поточної ліквідності менше нормативного, але вчасно погашати короткострокові зобов'язання і перебувати в задовільному фінансовому стані завдяки ефективному управлінню оборотними активами.

Таблиця 1

Коефіцієнти фінансової стійкості підприємства

Показник	Явище, що характеризує показник	Рекомендоване значення показника
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами (Кз.вл.з.)	Частка власних оборотних засобів (чистого оборотного капіталу) в оборотних активах	Кз.вл.з. $\geq 0,1$
Коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів (К моб.)	Величина оборотних активів, що припадає на одну гривню необоротних активів	Чим вище показник, тим більше коштів авансовано в оборотні активи. Для кожного підприємства це значення індивідуально.

У зв'язку з тим, що для оцінювання платоспроможності використовуються коефіцієнти ліквідності, фактично відбувається заміна показника платоспроможності на інші показники. За стабільного функціонування підприємства трендовий аналіз показників може дати реальну картину про платоспроможність. Але в результаті діяльності підприємства може змінюватися обсяги і структура грошових, матеріальних потоків, що є причиною коливань співвідношення статей балансу і показників ліквідності навіть до незадовільних їх значень. Але, як вже зазначалося, структура балансу, яка не відповідає формальним загальноприйнятим критеріям не може свідчити про неплатоспроможність підприємства. Даний підхід має певні недоліки:

1) для розрахунку показників ліквідності використовуються дані балансу підприємства, тобто наявність активів і зобов'язань враховується на певний момент часу, а це не дозволяє включити в аналіз фінансові ресурси, залучення яких стає можливим після дати проведення аналізу, тобто ліквідність може бути визнана як достатньо обмежений по можливості показник;

2) використанню показників ліквідності надають перевагу зовнішні користувачі, які не мають доступу до внутрішньої фінансової інформації,

внаслідок чого знижується значимість показників ліквідності для менеджменту підприємства, тобто ці показники не є інструментом, а тільки метою управління.

Ліквідність є показником на певну дату, тому підприємство може бути платоспроможним на звітну дату, але мати несприятливі можливості у перспективі. Слід зазначити, що жодна стаття, яка приймається в розрахунок коефіцієнтів ліквідності, не включає суми перспективних виплат. Тому вони не можуть застосовуватися для оцінки перспективної платоспроможності підприємства, а можуть використовуватися тільки у випадку ліквідації підприємства або як початковий аналіз платоспроможності [2].

В нормальній ситуації, коли дебіторська заборгованість вчасно погашається, обсяг реалізації і прибутки залишаються стабільними або зростають, оцінювання платоспроможності доцільно здійснювати на підставі аналізу джерел вхідних і вихідних грошових потоків у короткостроковій і довгостроковій перспективі та здатності підприємства стабільно забезпечувати перевищення перших над другими [3]. Існує два методи розрахунку грошових потоків: прямий і непрямий.

Непрямий метод розрахунку грошових потоків має певні переваги з аналітичної точки зору, так як дає можливість визначити взаємозв'язок отриманого прибутку із змінами величини грошових коштів. Розрахунок чистого грошового потоку здійснюється за видами господарської діяльності (операційної, інвестиційної та фінансової). Базовим елементом розрахунку чистого грошового потоку від операційної діяльності є чистий прибуток від цієї діяльності за звітний період з певними корегуваннями (суму амортизації основних засобів і нематеріальних активів, зміни сум поточної дебіторської заборгованості, запасів товарно-матеріальних цінностей, кредиторської заборгованості, резервного ті інших страхових фондів.

Таблиця 2

Фактори впливу на величину чистого грошового потоку від операційної діяльності

Фактори впливу на збільшення грошового потоку	Фактори впливу на зменшення грошового потоку
Ріст суми чистого прибутку на зменшення збитків	Зменшення чистого прибутку або ріст збитків
Збільшення суми амортизації основних засобів і нематеріальних активів	Зменшення суми амортизації основних засобів і нематеріальних активів
Зменшення дебіторської заборгованості	Приріст дебіторської заборгованості
Зменшення запасів	Приріст запасів
Приріст залишків короткострокових фінансових вкладень	Зменшення залишків короткострокових фінансових вкладень
Приріст суми резерву наступних витрат	Зменшення суми резерву наступних витрат
Приріст суми отриманих доходів за рахунок майбутніх періодів	Зменшення суми отриманих доходів в рахунок майбутніх періодів

З інвестиційної та фінансової діяльності чистий грошовий потік розраховується як різниця надходжень і витрат за відповідними напрямками.

Використання непрямого методу розрахунку руху грошових коштів дозволяє визначити потенціал формування підприємством головного внутрішнього джерела фінансування свого розвитку.

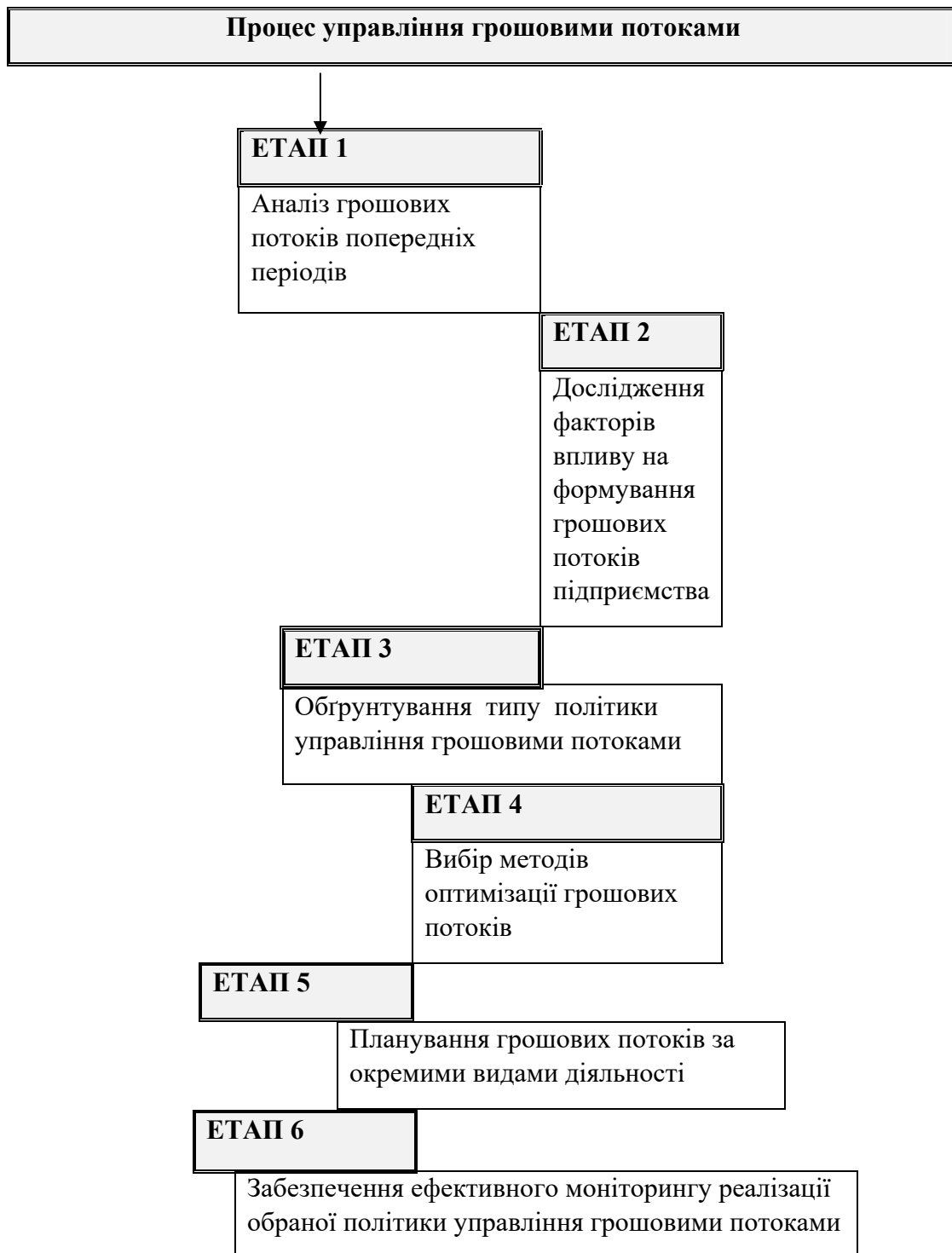

Рис. 1. Етапи аналізу і управління грошовими потоками

Прямий метод спрямований на отримання даних, що характеризують валовий і чистий грошовий потік підприємства у звітному періоді. Він відображає весь обсяг надходжень і витрат грошових коштів за окремими видами діяльності і по підприємству в цілому. Прямий метод придатний для

розрахунку показників і контролю за надходженнями і витратами грошових коштів, дає можливість оцінити рівень ліквідності підприємства у довгостроковій перспективі. В оперативному управлінні цей метод може використовуватися для контролю за процесом формування виручки від реалізації та висновках щодо достатності грошових коштів для виконання фінансових зобов'язань.

Різниця отриманих результатів розрахунку грошових потоків прямим і непрямим методами відноситься тільки до операційної діяльності. При використанні непрямого методу вихідною інформацією є форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів», а прямого – дані бухгалтерського обліку, які характеризують всі види надходжень [1].

Ефективність роботи підприємства у значній мірі залежить від організації системи управління грошовими потоками. Така система повинна створюватися для виконання короткострокових і стратегічних планів підприємства, збереження платоспроможності, фінансової стійкості.

Для ефективного управління фінансовою стійкістю в частині платоспроможності рекомендовано наступні етапи аналізу на основі методу визначення грошових потоків (рис. 1).

Важливим етапом в управлінні грошовими потоками є процес оптимізації грошових потоків підприємства. Найбільш значущими задачами на цьому етапі є виявлення і мобілізація резервів, які дозволяють знизити залежність підприємства від зовнішніх джерел залучення грошових коштів, забезпечення більш повної збалансованості вхідних і вихідних грошових потоків в часі та по обсягах; забезпечення більш тісного зв'язку грошових потоків за видами діяльності підприємства; збільшення суми і якості чистого грошового потоку, що виникає в результаті господарської діяльності підприємства.

Висновки. Діяльність підприємства представляє собою комплекс взаємопов'язаних господарських процесів, які залежать від багаточисельних і різноманітних факторів. Значною мірою на стійкість функціонування підприємства впливають зовнішні фактори, так як їх зміна майже або повністю не залежить від підприємства. Фактори внутрішнього середовища підприємства на думку багатьох вчених-економістів більш важливі, так як вони є керованими і підлягають коригуванню їх кількісної та якісної динаміки, а також управлінню напрямом їхньої дії. Вони мають чітку приналежність до конкретної сфери управління на підприємстві, тому методи їх оцінки та управління ними є більш конкретизованими і адаптованими до відповідної сфери діяльності підприємства.

Успішність процесу управління фінансовою стійкістю підприємства залежить від якості та ґрунтовності його аналітичного забезпечення як основи для прийняття ефективних і раціональних рішень. Правильна оцінка ступеню, напряму та характеру дії факторів, що чинять вплив на фінансову стійкість підприємства, є важливим елементом інформаційного забезпечення управлінських процесів на підприємстві.

Фінансова стійкість підприємства може бути охарактеризована системою абсолютних і відносних показників, які можуть бути застосовані як контрольні

значення для оцінювання фінансового стану. Але за оцінювання фінансової стійкості конкретного підприємства необхідно враховувати галузеві особливості, тривалість виробничого, операційного і фінансового циклів, окремі напрямки його діяльності.

Бібліографічні посилання:

1. Бланк И.О. Финансовый менеджмент: учебный курс / И.О. Бланк. – К.: Ника-центр Эльга, 2001. – 528 с.
2. Бернштейн Л.А. Анализ финансовой отчетности /Л.А. Бернштейн. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 622 с.
3. Ефимова О.В. Финансовый анализ: современный инструментарий для принятия экономических решений: учебник / О.В. Ефимова. – М.:Омега-Л, 2014. – 351 с.
4. Копачева Е.И. Эффективное управление финансовой устойчивостью предприятий / Е.И Копачева //материалы XVI междунар. науч.-практ. конференции [«Проблемы развития финансовой системы Украины в условиях глобализации»], (Симферополь, 19-22 марта 2014 г.) / МОН Украины, ТНУ имени В. И. Вернадского. – Симферополь: ТНУ имени В. И. Вернадского, 2014. –с.53-54.
5. Лахтіонова Л.А. Економічна категорія "фінансова стійкість" в сучасному фінансовому аналізі підприємницької діяльності / Л.А. Лахтіонова // Наук. пр. Кіровоград. нац. техн. ун-ту. екон. науки: Зб. наук. праць. – 2009. – Вип. 6, ч. II. – С. 327-338.
6. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: монографія / М.О.Кизим, В.А. Забродський, В.А. Зінченко, Ю.С. Копчак. – Х.: Инжек, 2003. – 144 с.
7. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібн./ Г.В. Савицька. – К.: Знання, 2007. . – 668 с.
8. Штембуляк Д.О. Фінансова стійкість підприємства в умовах ринкової турбулентності / Д.О. Штембуляк // Экономика и управление. – 2010. - №1. – С. 119-123.

List of referenses:

1. Blank I.O. Financial management: training course / I.O. Form. - K .: Nika-center Elga, 2001. - 528 p.
2. Bernstein LA Analysis of financial statements. Bernstein. - Moscow: Finance and Statistics, 2003. - 622 p.
3. Efimova O.V. Financial analysis: a modern tool for making economic decisions: a textbook / O.V. Efimova. - M.: Omega-L, 2014. - 351 p.
4. Kopacheva E.I. Efficient management of financial stability of enterprises / E. Kopacheva // Materials XVI International. scientific-practical. conference ["Problems of the development of the financial system of Ukraine in the context of globalization"], (Simferopol, March 19-22, 2014) / MES of Ukraine, TN Vernadsky. - Simferopol: TNU named after V. I. Vernadsky, 2014. - p.53-54.

5. Lakhtionova L.A. The economic category "financial sustainability" in the current financial analysis of entrepreneurial activity / L.A. Lakhtionov // Science. Ave Kirovograd. nat. tech. un-tu. econ. Science: Collection sciences. prac. - 2009. - Vip. 6, part II. - P. 327-338.
6. Evaluation and diagnostics of financial sustainability of entrepreneurship: the monograph / М.О.Кизим, В.А. Zabrodsky, V.A. Zinchenko, Yu.S. Kopchak. – Kharkiv, 2003. – 144 p.
7. Savitska G.V. Economic analysis of enterprise activity: training. manual / G.V. Savitska. - K. : Znanja, 2007. - 668 p.
8. Shtembulyak D.O. Financial stability of the enterprise in the sense of market turbulence / D.O. Shtembulyak // Economics and management. - 2010. - №1. - pp. 119-123.

THE NEED IN REGULATION OF AUTOMOTIVE TRANSPORTATION IN THE NATIONAL ECONOMY SYSTEM

***Abstract.** The article outlines the theoretical principles of regulation for the motor transport in the economic system. The development of the motor transport system is proposed to be considered: from the point of view of ensuring internal structural changes, which causes the emergence of new features, functions, system features; in terms of restoring the primary characteristics, functions, signs of the system, which can be achieved both through the targeted influence and through the deregulation. The functionality of the motor transport system, its exclusive, economic, social, political and security significance, which determines the need of external interference, especially from the side of the state, is substantiated. The necessity of regulation the motor transport system as a strategic object, which confirms its functionality, is revealed.*

***Keywords:** economic system, motor transport system, state regulation, motor transport enterprise, strategy, economic development.*

Introduction

Road transport is an extremely important subject of regulation from a strategic point of view. It should be developed in a holistic way, which the formation of a motor transport system itself requires. Both the transport system as a whole, and its motor transport subsystem is defined by the complexity: by the types of road transport; motor transport infrastructure; motor transport network; human resources involved in this branch; administrative apparatus, which has a purposeful influence in this sphere.

Analysis of literary sources. This study is intended to substantiate the need for regulatory influences on the motor transport system. The research results were obtained based on the review of the regulatory framework for the development of the motor transport system in the world, as well as on the numerous works of Ukrainian authors, including D. Dmytryk, K. Zhelezniak, K. Ivanyshen, V. Ilchenko, D. Malyshko, K. Mykhailychenko, K. Mitellayeva, V. Ognevyy, P. Rusilo, O. Savchuk, N. Seryohina, S. Tsymbal, Y. Shevchuk, etc.

Method the results. Justification of the necessity of regulation the motor transport system as a strategic object is confirmed by its functionality. Motor transport, as the transport system as a whole, performs such state level functions - economic, defense, social-political, cultural, and integration. At the same time, the ability of motor transport to carry out such specialized functions as transfer, managing, technology, structural and system formation, metropolitan, social balance, pricing, self-identification remains relevant. In order to provide such functionality, external influences using the regulatory mechanisms are needed. Since the impact on road transport requires a systematic approach, the regulatory influence should be aimed at ensuring strategic development (Fig. 1).

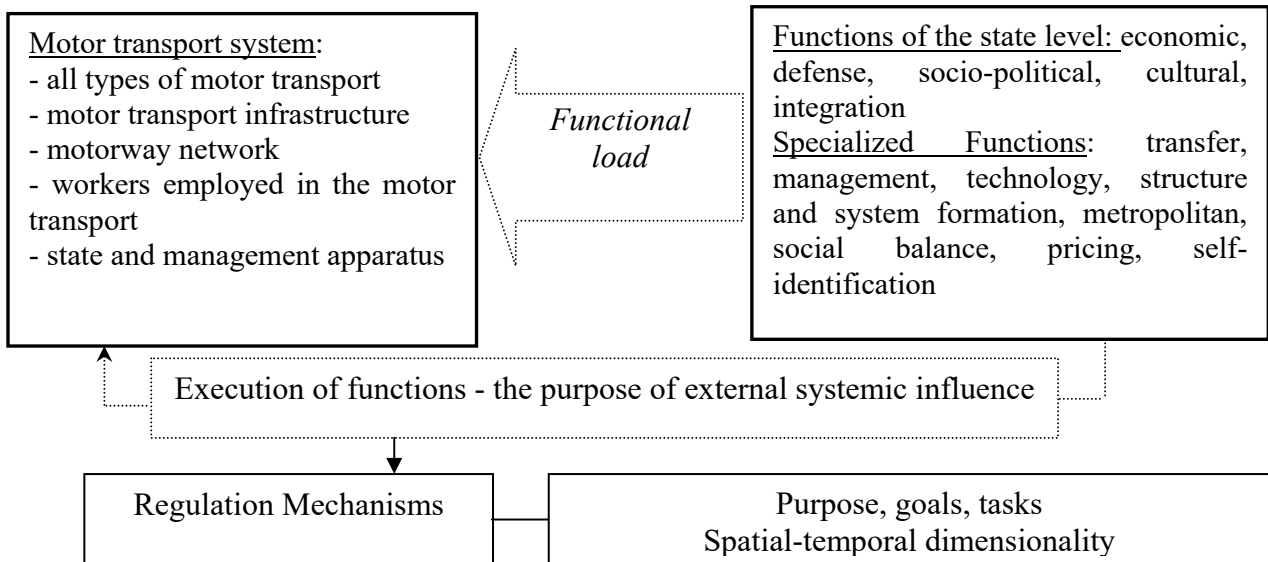

Fig. 1. Regulation of the motor transport system from the functional point of view

* Source: author's elaboration

Many scholars and experts substantiate the need for regulation in motor transport. In particular, V. Hrabelnykov determines the following reasons for regulation the transport system in general [1, p. 102]:

- basic transport operations must be regulated for the needs of public and national security;
- in many cases, transport is a natural monopoly; natural monopolies preserve the integrity of the economic space; they should be considered as supporting structures in a stable and competitive economy;
- transport is more likely to compete, due to the unity of the economic space of the country, the region and, accordingly, the transport market, as well as the functional interchangeability of the transport product and the similarity of its consumer properties;
- the costs of the transport system infrastructure are very large, and it should be taken into account and redistributed;
- transport often serves as the basis for international cooperation, which requires state agreements;
- transport and the system of material and technical supply and communication is a part of the national economy infrastructure and stimulates its development at the same time;
- transport, due to the high of cargo turnover rate, is an industry that is progressively stimulating inflation processes; in this regard, , control over the tariffs level is necessary in terms of economic instability;
- transport is a central link in the elimination of emergencies and plays an important role in ensuring the defense capability of the State.

In fact, V. Hrabelnykov's reasons for regulating the transport system have been shown to reflect its functionality. As for the motor transport, the most of the of external influence causes, with the exception of the sign of a natural monopoly, is

typical for this industry. This sector is characterized by a relatively higher level of competition and private property comparing the other types of transport. Therefore, the natural monopolies are limited here. As a rule, they are observed in relation to international road haulage, although more and more private companies are offering such services nowadays.

Taking the need for the regulation in the motor transport system as indisputable, consider the features of its implementation.

The regulation in the motor transport system should be treated as the purposeful influence of state and non-state institutions on the interaction of all types of motor transport between themselves and with other types of transport, the development of motor transport infrastructure and network, the state of employment in this industry in order to meet the needs of the population, business and the State in moving, ensuring their access to goods and services to be transported.

Despite the fact that regulation in the motor transport system requires the involvement of non-state structures (in principle, it is an actual trend for the regulation in all spheres in developed countries), the State remains the main regulator, defining the state regulation mechanisms. Consider *the possibility of influence on the motor transport system by the state* in more detail.

According to the Ukrainian scientists, the State should be guided by the following functions in the regulation of the motor transport system [1, p. 103]:

- registration and support of a holistic transport system, establishment of a transport frontier and its protection by means of administrative and economic instruments;
- ensuring balance of interests for various social groups, the representative for the national interests and members of society, which realization of interests by a market mechanism is complicated or impossible for one reason or another;
- creating "rules of the game" in the field of transport relations by establishing transport regulations (transport legislation, civil law, criminal law, tax, antimonopoly legislation, legislation on consumer rights protection, etc.);
- the establishment of institutions facilitating the co-operation in the economic activities, as well as supervising and monitoring for the compliance with the "rules of the game";
- minimizing transaction costs.

It is seen that the extremely important "functions" are assigned to the State. In case of their non-fulfillment, the image of the country is significantly affected. In addition, the ineffective state functionality in the field of motor transport regulation determines economic processes in the negative side and is an indicator for the problematic nature of progressive changes.

The current normative legal base in Ukraine confirms the high role of the State influence on the development of the motor transport system. In particular, the Law of Ukraine "On Automobile Transport" defines the main tasks of implementation in the state policy for the motor transport [2]:

- legal regulation for the issues of motor transport;
- formation of the services market;
- control over the implementation of the legislation on road transport;

- licensing of carriers' activities;
- standardization and certification;
- organization and control of road transportation;
- tariff, innovation and investment policy;
- state procurement for socially important services of motor transport of general use;
- protection for the rights of consumers of motor transport services, etc.

Conclusion

Consequently, the wide functionality of the motor transport system, its exclusive, economic, social, political and security significance determine the need for the appearance of interference, especially from the side of State. In Ukraine, the regulatory influence of the State is quite problematic. It actualizes the need for the decentralization in the development of the motor transport system strengthening the role of territorial communities in improving its own infrastructure. More local financial resources management for the development of the motor transport system will significantly increase the opportunities for public control over the targeting of their use, expand the practice of attracting funds from international institutions for the projects aimed at improving motor transport infrastructure.

References:

1. Hrabelnykov V.A. Analysis of state regulation methods in the transport system / V.A. Hrabelnykov / Actual problems of public administration. - 2011. - No. 2. - P. 100-107.
2. On Automobile Transport: Law of Ukraine of April 5, 2001 No. 2344-III: Legislation of Ukraine [Electronic resource]. – Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2344-14>

SCIENTIFIC JOURNAL

Economics and Finance

№ 3 / 2018

**Журнал включено до
Російського індексу наукового цитування (РИНЦ)
Index Copernicus International
Ulrich's Periodicals Directory**

Матеріали публікуються українською, російською й англійською мовами

Засновник і видавець: Дробязко Світлана Ігорівна

E-mail: ecofin.at.ua@gmail.com

Сайт: <http://ecofin.at.ua>

Поштова адреса: 49000, м. Дніпропетровськ, а/с 5720

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 20225-1025-Р

Віддруковано: ФОП Дробязко С. І.

49000, м. Дніпропетровськ, а/с 5720.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру

Серія ДП № 166-р від 19.11.2013 р.

Формат 60/84/8 Підписано до друку: 15.04.18 р. Наклад 150 прим.

График проведения Международных научно-практических конференций 2018 г.

Название конференции	Дата проведения	Последний срок подачи материалов	Срок выхода из печати эл.версии сборника
Problems of the development of modern science: theory and practice , Madrid, Spain	27.04.2018	26.04.2018	15.05.2018
Perspectives of modern scientific research , Lisbon, Portugal	25.05.2018	24.05.2018	15.06. 2018
Scientific research: global and local perspectives , Plovdiv, Bulgaria	29.06.2018	28.06.2018	15.07.2018
Synthesis of science and society in solving global problems , Vienna, Austria	27.07.2018	26.07.2018	15.08.2018
Fundamental and applied research , Melbourne, Australia	24.08.2018	23.08.2018	15.09.2018
Global challenges of contemporary issues , Paris, France	28.09.2018	27.09.2018	15.10.2018
Strategic research directions , Coventry, United Kingdom	26.10.2018	25.10.2018	15.11.2018
Actual scientific research , Rome, Italy	23.11.2018	22.11.2018	15.12.2018
Current directions of scientific research , Nuremberg, Germany	28.12.2018	27.12.2018	15.01.2019

E-mail: conferencii.com@gmail.com

Site: <http://conferencii.com>

График публикации коллективных научных монографий на 2018 год

<i>Название конференции, исходные данные издательства</i>	<i>Срок предоставления материалов</i>	<i>Срок выхода эл. версии</i>
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ		
Инновационная экономика: проблемы и решения. Rome, Italy	28 апреля 2018	май 2018
Актуальные вопросы учета, анализа и аудита: теория, методология, практика. Melbourne, Australia	28 мая 2018	июнь 2018
Конкурентоспособность предпринимательских структур: особенности и перспективы. Coventry, United Kingdom	28 июня 2018	июль 2018
Проблемы экономики и менеджмента. Dublin, Ireland	28 сентября 2018	октябрь 2018
Роль финансово-кредитной системы в современных экономических условиях. Nuremberg, Germany	28 октября 2018	ноябрь 2018
Стратегическое управление и планирование в условиях трансформирующейся экономики. Lisbon, Portugal	28 ноября 2018	декабрь 2018
Формирование механизма устойчивого развития экономических систем. Plovdiv, Bulgaria	28 декабря 2018	январь 2019

Авторам выдаются справки об участии в разработке научных хозрасчетных тем:

- 1) Формирование механизма эффективного регулирования и управления экономической деятельностью предприятий (№ государственной регистрации 0113U007514).
- 2) Теория и практика управленческого и бухгалтерского учета, анализа и аудита деятельности субъектов хозяйствования (№ государственной регистрации 0113U007515).
- 3) Разработка концепции обеспечения экономической безопасности в условиях глобализации мировой экономики (№ государственной регистрации 0113U007516).
- 4) Проблемы социально-экономического развития предпринимательства (№ 0114U006191).
- 5) Формирование и совершенствование механизма устойчивого развития экономических систем (№ 0114U006192).
- 6) Повышение эффективности управления предприятиями различных организационно-правовых форм в условиях финансово-экономической нестабильности» (№ гос. регистрации 0114U006193).
- 7) Социально-экономические проблемы менеджмента (№ гос. регистрации 0114U006189).
- 8) Проблемы занятости и регулирования трудовых отношений в отраслях экономики (№ 0114U006190).
- 9) Методологические и практические основы экономики природопользования» (№ 0114U006194).